List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROSVETA

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1909, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4098 W. 31. St., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepajuki se nahaja poleg vašega naslova, priloženega spodaj ali na ovitku. Ako je številka . . (488) tedaj vam o prihodnje številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 487. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 9. JANUARJA, (JANUARY) 1917. LETO (VOL.) XII.

Avstrijska Jugoslavija.

Zopet se ponavlja vest ,da namerava Avstrija združiti Hrvaško, Slavonijo, Dalmacijo, Bosno in Hercegovino v avtonomno državo z lastno vlado, kakor je nameravana za Galicijo. Trdovratno ponavljanje te vesti, četudi ne vedno v enakih oblikah, in njeno razširjanje prav sedaj, ko pričakujejo centralne sile mirovno pogajanje, kaže, da imajo na Dunaju res nekakšne namene v tej smeri. To je soditi tudi po zadnjih izpremembah v avstrijski vladi, zlasti po tem, da ni bil za Burianovega naslednika imenovan Madjar, ampak grof Černin ,ki je vsaj po imenu Čeh. Namigavanje, da je postal ogrski vpliv tekom vojne vladajočim krogom v Avstriji prenevaren, se s tem potrjuje.

Dunajska nezadovoljnost ima svoje vire pač avstro-ogrskem razmerju samem. Habsburška monarhija bi se zadnji čas že bolj po pravici lahko imenovala Ogrsko-avstrijska, kakor narobe. Politično je ogrski vpliv popolnoma prekosil avstrijskega in kolikor ni skupna država že odvisna od Nemčije, je izgledalo, kakor da se vodi sedanja vojna pravzaprav za ogrske interese.

Ali ogrska pretežna moč ima svoj veliki pomen na tistem polju, na katerem se odigravajo vsi moderni boji, namreč na gospodarskem. Tukaj so interesi Avstrije in Ogrske res zelo različni in v mnogih ozirih nasprotni. Avstrija, zlasti njeni severni deli, Češko, Moravsko, Šlezija, Spodnja in Goratja Avstrija se rapidno razvijajo v industrijo, ki sega vse močneje tudi na jug. Na Ogrskem se sicer umetno pospešuje industrija, vendar si je pa dežela še očividno ohranila agrarni značaj. Gospodarji v Avstriji postajajo tovarniški magnati; na Ogrskem vladajo veleposestniški grofi.

Madjarski zemljiški velikaši, ki imajo v vseh strankah glavno besedo, so znali tako spretno nastopati, da je bila vsa Avstrija podvržena ogrskim agrarnim interesom. Ne le da je zarali tega ljudstvo v Avstriji trpelo pomanjkanje hrane in draginjo, ampak tudi avstrijska industrija je bila v svojem razvoju zelo ovirana.

Če bi v sedanji vojni Ogrska zmagala — ne nad zavezniki, ampak nad Avstrijo, bi bilo to za cislitvansko prebivalstvo in za tostransko industrijo usodepolno, in zdi se, da so to v Avstriji naposled spoznali.

Če se poostruje boj med Avstrijo in Ogrsko in če se kaže na avstrijski strani — kolikor je mogoče iz daljave opazovati — nekoliko več energije, kakor doslej, je iskati vzroke v gospodarskih interesih, ne pa v ljubezni do Jugoslovanov.

Ampak vest o kakršni že bodi jugoslovanski avtonomiji postaja verjetnejša prav z ozirom na te notranje boje. Kajti da bi se Ogrska, če bi bilo le od nje odvisno ,z vsemi štirimi upirala celo vsakemu razširjenju hrvaške avtonomije, izhaja iz vse preteklosti. Ustanovitev take jugoslovanske avtonomije bi bilo pa baš izvrstno sredstvo za zmanjšanje madjarskega vpliva.

Toda verjetnost omenjenih poročil ima še splošnejšo podlago. Tukajšnji avstrofili radi pišejo, kako se je "častitljiva stara Avstrija" obnesla v tej vojni, kako je pokazala svojo življensko moč in kako se je v tem klanju še bolj utrdila. Vse to je larifari. S takimi trapastimi frazami lahko zvijačni cesarjevci tolažijo habtahtarske veterance. Resnica je ravno nasprotna.

V prvih mesecih vojne smo v tem listu dejali, da je Avstrije, doselanje Avstrije konec, pa naj zmaga kdorkoli. Sedaj se to potrjuje. Avstrija je v zvezi z Nemčijo nekakšna zmagovalka; stara Avstrija je vendar premagana in konec je je. Vprašanje je le še, kaj postane iz nje.

Avstrija ni pokazala v tej vojni nobene življenske sile, ampak absolutno impotenco. Avstrija je bila začetnica vojne, ali vojaško je bila poražena povsod; kjer je potem navidezno zmagala, jo je le Nemčija vlekla iz blata, in še ta je ne bi bila potegnila, če ne bi bilo Bolgarske in celo Turčije. Avstrija absolutno ni znala rešiti življskega problema, ampak je v vseh rečeh le klavrno posnemala Nemčijo. Avstrija se ni upala ne enkrat sklicati parlamenta. Politično razdrapanost Avstrije dokazuje najbolje to, da je imela "veleizdajniške" in druge politične procese na vseh koncih in krajih in da je izrekla v enem letu več smrtnih obsodb, kakor vsa Evropa, vštevši Rusijo, v desetih letih.

Za Avstrijo je bila vojna preizkušnja, katere ni prestala. In sedaj je, kakor smo dejali, le vprašanje, kaj bo iz nje.

Lepe sanje zaveznikov, da bo razbita, se niso uresničile in nič ne kaže, da bi se mogle uresničiti. Drugače bi bilo, če ne bi stala za njo Nemčija. Tedaj verjamemo, da bi se bila razletela v atome. Ampak sedaj je zavezniki niso razdejali.

Kljub temu preti Avstriji hud poraz, in sicer prav od njene zaveznice Nemčije. V največji nevarnosti je, da jo ta pohrusta. To se lahko zgodi, tudi če se ji pusti navidezen obstanek in lastna dinastija.

Kako uiti tej nevarnosti? To je sedaj problem tiste mešanice, ki se še imenuje Avstrija.

Pretvoriti se popolnoma v ogrsko državo, prepustiti madjarskim magnatom ves vpliv in jim zaupati boj s Hohenzollerneci — to bi bil en izhod. Ampak ta harikiri bi bil še bolestnejši kakor potop v nemški zvezi. Če se hoče obvarovati tega, preostaja le še poizkus, da se napravi iz nekdanje Avstrije nekaj novega.

Svobodna zveza avtomomnih narodov bi bila lepa rešitev. Za tako prenovljenje bi se naposled lahko žrtvovale marsikatere sanje. Ampak tako optimističen ne sme biti človek, da bi pričakoval od vladajočih krogov v Avstriji toliko poguma. Zdi se, da izbirajo zopet "zlato srednjo pot," ki je bila vedno le v pregovoru zlata, v resnici je pa ponavadi najbolj blatna. Oni vidijo sedanji položaj in spoznavajo, da tu ni mogoče ostati; vidijo cilj, kjer bi bilo rešeno vse; ampak takega koraka se ne upajo napraviti. In tako se odločajo za pol koraka in eksperimentirajo z nekakšnimi avtonomijami, ki so prav tako polovičarske kakor njih enerižja.

Jugoslavijo v zvezi habsburške monarhije lahko ustanove. Če mislijo na to, hočejo le rešiti, kar se da rešiti. Da bodo tudi v tej novi tvorbi skušali obrezati pravice naroda, kolikor bo le mogoče, se razume samo po sebi. Ampak nekaj uspeha dosežejo s tem vendarle. V monarhiji, ki bi bila sestavljena iz petih, šestih avtonomij, ne morejo Madjari več imeti tistega odločujočega mesta, kakor v zvezi dveh držav, od katerih so eno sami imeli popolnoma v rokah. Obenem bi se taka federacija bolje branila nemške hegemonije. In naposled bi dobili industrijski interesi trdnejšo podlago v njej.

Če bi se upala Avstrija iti do kraja in se popolnoma preobraziti v gospodarsko zvezo politično svobodnih narodov, bi izkazala sama sebi največjo uslugo in ustvarila bi veliko garancijo za bodoči mir. Razmerje med njo in balkanskimi deželami bi se popolnoma obrnilo na prijateljsko stran, konec nacionalnih bojev bi pa omogočil vsem v njeni zvezi živečim narodom doslej nezaslišan gospodarski in kulturni napredek.

Tega poguma nima. To vidimo že odtod, da zopet ni govora o Slovencih, ko se govori o avtonomiji jugoslovanskih dežel. Kaj nameravajo s slovenskimi kraji, je popolnoma neznano. Ne gre torej za energično rešitev velikega problema, ampak le za novo krparijo v večjem slogu.

Sedanja vojna ne rešuje narodnih vprašanj, kakor so sanjali fantasti. Ne rešuje jih v Avstriji, ne rešuje jih drugod po Evropi. In to je naravno, ker se ta vojna ni vodila za narode in njih probleme, ampak za kapitalistično imperialistične interese. Govorili smo to že davno. Čim bolj se vojna nadaljuje, tembolj se to potrjuje.

Rešitev narodnih vprašanj je določena drugim silam kakor kraljem in cesarjem in diplomatom. Pravično jih morejo rešiti le narodi sami, narodi, ki niso sovražniki, ampak prijatelji, spoznavajoči skupnost svojih interesov.

Skupnost narodov je mednarodnost in njeno najmogočnejše sredstvo je socializem. V njem je tudi enakopravnost in svoboda za vse narode.

Zvezda princa Mirka.

Še ena Jugoslavija. V Lucernu se baje zelo živahno vodijo pogajanja med zastopniki Avstro-Ogrske, Nemčije in Črne Gore o ustanovitvi nove jugoslovanske države pod avstro-ogrskim protektoratom. Kralj te nove države naj bi bil črnogorski princ Mirko.

To vest prinaša "Rheinisch Westphaelische Zeitung", kateri tudi prepuščamo odgovornost zanjo. Da se pa ne bo kdo prezgodaj veselil, češ da izpolnjuje Avstrija sama nacionalne želje Jugoslovanov in jim daje narodno neodvisnost, naj povemo, kaj tiči v tej vesti, ki ima sicer mnogo verjetnosti na sebi.

Kar se nas tiče, se ne bi branili sprejeti narodno združitev in samostojnost niti od Satana, torej tudi od Avstrije ne. Ampak Avstriji ni kaj takega niti na kraju misli; ona ne mara ničesar darovati, temveč bi še sama rada nekaj dobila.

Na prvi pogled izgleda lucernško poročilo tako, kakor da gre za državo, ki bo obsegala vse Jugoslovane. To mnenje sugerira človeku beseda "nova jugoslovanska država." Toda ta misel je popolnoma napačna. Ampak če je vest utemeljena, gre za tole:

Nemčija hoče imeti prosto zvezo do Carigrada, kar smo že večkrat naglašali. To je eden njenih glavnih vojnih ciljev. Na poti sta ji pa Srbija in Rumunija; če bi imela Avstrija skupno mejo z Bolgarsko, bi imela Nemčija to, kar hoče. V Berlinu in na Dunaju spoznavajo, da vendar ne pojde s popolno razdelitvijo Srbije. Ampak Bolgarska hoče svoj delež v Macedoniji, katero bi najrajša vso anektirala, in želi tudi nekaj teritorija okrog Niša. Severovzhodni kot naj bi pa dobila Avstrija, ki bi tako postala neposredna soseda Bolgarske.

Ostal bi torej vendar še kos Srbije, in pa Črna Gora. To dvoje je tisto ,iz česar mislita Avstrija in Nemčija ustanoviti "novo jugoslovansko državo." Izza balkanske vojne sta Srbija in Črna Gora postali sosedi in teritorijalno ni nobene zapreke za njiju združitev. S tem bi bilo tudi rešeno vprašanje dinastije, ki je delalo Avstriji toliko preglavic, češ da je Peter glavni povzročitelj vseh balkanskih zgag, dasi je imel v Srbiji vsak ministrski pisar in vsak zarotniški lajtnant več vpliva od "njegovega veličanstva".

Sedaj sta v Srbiji in Črni Gori dve dinastiji. Če se iz ostankov Srbije in iz Črne Gore ustanovi nova država, mora ena odpasti, in to je po prepričanju Avstrije Karadjordjevičeva, že zato, ker ni "legitimna" in ker je prišla po Aleksandrovem umoru na prestol. Avstrija bi s tem obenem kaznovala "zločin nad Obrenovići," ki so ji bili še iz Milanovih časov v prijetnem spominu.

Ostala bi torej črnogorska dinastija. Ampak stari Nikita se je Avstriji zameril. V času balkanske vojne ji ni hotel dati Lovčena. In kar je še hujše: Leta in leta je jemal subvencije od Franca Jožefa, naposled se je pa pridružil avstrijskim sovražnikom. On se torej ne sme vrniti na prestol. Ampak Mirko, to je že drug fant. On je ostal na Cetinju, ko jo je njegov oče popihal, kapituliral je pred Avstrijci, lepo jim je postregel in prikupil se jim je. On bi že bil kraljiček, kakor si ga želi srce Avstrije.

Če se pa postavi nova država povrh še pod avstrijski protektorat, tedaj je vse pridobljeno; kralj je tedaj itak le približno to, kar kakšen cesarski namestnik. In če se ta načrt izvrši, sta Nemčija in Avstrija lahko še velikodušni povrh; novi državi se lahko da kos Albanije za nameček. Kajti nekaj se mora tudi s to deželo storiti. Princa Wieda ne pošljejo več tja; bogovi vedo, kaj storé z nekdanjim "mbretom"', čigar glorija je bila tako velika, a tako kratkotrajna! Ampak samostojna Albanija jim je zasmrdela kakor hudiču kadilo.

No, Črnogorci so koprneli po Skadru, da so se hoteli že z vsem svetom stepsti zanj; Grki pa imenujejo južno Albanijo grško. Kralj Konstantin, sme pričakovati od Nemčije nekoliko hvaležnosti; saj si je pridobil zanjo res velike zasluge z zgagami, ki jih je delal zaveznikom. Dajmo mu torej južno Albanijo!

Severno pa damo "novi" jugoslovanski državi. Svet naj se čudi naši velikodušnosti !Črnogorce pripreljemo sami v tisti Skader, iz katerega smo jih nekdaj podili. Srbom odpremo pot do Jadranskega morja, zaradi katere so nas najbolj sovražili, ker smo jim jo zaprli, in zaradi katere je največ izbruhnila druga balkanska vojna.

Če nismo dobre duše . . . !

To se pravi: Naj si Jugoslovani krhajo zobe z Albanijo! Naj dobe "notranje" vprašanje, ki bo tako absorbiralo njihove moči, da bo v vseh drugih vprašanjih odločal naš protektorat . ..

Ta "nova jugoslovanska država" je torej približno nekaj takega kakor "neodvisna Poljska."

Združitev Jugoslovanov! Neodvisna jugoslovanska država!

Ironija vseh ironij! Kakor s čredo ovac se kupčuje z narodi. Prodajajo jih in kupujajo jih, mečejo jih semintja in mešajo jih, živ krst se pa ne zmisli, da bi jih vprašal, česa si sami žele in kam hočejo.

Ampak naravno je, da je tako. Tisti, ki vladajo, hočejo varovati svoje interese in iščejo najprimernejša sredstva v ta namen. Ta sredstva se ne vjemajo z interesi narodov. Direktno nasprotna so jim. Toda kje imajo narodi moč, da bi se uprli barantijam vlad in udejstvili svojo voljo?

Resnično ,zločinci postajajo tisti, ki še vedno narodom pojo, da se sedaj kuje njihova sreča.

Elegantna amnestija.

Cesar Korl je, prevzemši težko breme habsburške krone, takoj pokazal milost svoje vladarske duše s tem, da je pomilostil na smrt obsojene češke poslance in politike.

Napravimo majhne oči in jih zavrtimo proti nebu, iz pluč si pa izvabimo sentimentalen vzdih: Amnestija je najlepši privilegij vladarja in že zaradi te pravice je monarhija občudovanja vredna institucija.

Brrr! To je napor, od katerega se mora človek krepko oddahniti. Pomilostiti obsojene ljudi, rešiti jih rablja, vrniti jim svobodo — to gre vse tudi brez veličanstva in božje milosti; v Ameriki opravi to navaden guverner, v nekaterih slučajih celo sodnik. In ker voli guvernerja ljudstvo, ima, če je politično dovolj razumno, še samo vpliv na to, kako se bo rabila pravica in milost. Neizogibnost monarhije torej tudi z amnestijo ni utemeljena.

Ampak pravico do amnestije ima tak gospod vladar in veličanstvo Korl jo je, kakor vemo, takoj porabil. Nismo mu zaradi tega takoj zapeli hoziana in marsikatera neomajnb avstrijska duša nam je to zamerila; zakaj cesarju je vedno treba slavo peti, kadar čuje in kadar spi. Zdaj se nam pa vendar zdi, da smo imeli prav, ko se nismo prenaglili s svojo lojalnostjo. Pes ima rep, ki je lahko grd, tudi če je žival sicer lepa; in Karlova amnestija ima nekaj podobnega.

Kramař in tovariši so pomiloščeni. Ampak— Dr. Kramař je obsojen na 15 let, dr. Rašin na 10 let, Červinka na 6 let in Zamazal na 6 let težke ječe. To se pravi milost, kaj? ! Seveda, v državi, kjer smatrajo za pomilostitev, če človeka ustrele, namesto da bi ga obesili, je že tako.

In kljub temu je mladi Karl morda dobra duša. Morda ni. Ne vemo. Ampak lahko da je. Gospodek, ki je zasedel avstrijski prestol in bil z vsemi državnimi in cerkvenimi slovesnostmi kronan v Budimpešti, je začel vladati; to se pravi, postal je igrača sil, katerih niti sam ne pozna.

Kaj ve tako novopečeno veličanstvo o političnem pomenu amnestije? Kaj o razmerju med Češko in Avstrijo? Kaj o težnjah narodov? Pravili so mu, da je podedoval "staroslavno" državo in da jo mora po božji volji ohraniti nedotaknjeno. Pravili so mu ,da so Čehi puntarski narod, ki ga je treba ukrotiti, ker ugrožava, kar je Avstriji najsvetejše. In pravili so mu, da so Kramař, Rašin i. t. d. nepošteni ljudje, ki so snovali črno izdajstvo.

Od otroških let so pripravljali njegove možgane, da so se naučili misliti monarhično in črnorumeno. Kako naj bi sedaj mislili samostojno? Če bi mu bili rekli, da je v interesu države in dinastije neizogibno, da se obesijo obsojeni Čehi, bi bil prepričan, da jih je treba oesiti. Pa so mu dejali, da je zaradi lojalnih elementov na Češkem dobru, če se jim pokaže košček milosti; in pokazal je košček milosti. Drugo je ostalo vojnemu sodišču.

Kako neizmerna je milost v tej pomilostitvi, se lahko oceni, če se vpošteva, da je v Avstriji dvajset let težke ječe najvišja kazen poleg smrti. In Kramař je pomiloščen na petnajst let težke ječe.

Odgovorna je za to Avstrija. Toda to je veliko vprašanje: Kdo je Avstrija? V njej živeči narodi ne. Korl tudi ne. Tista kamarila, ki je baš na površju.

Kamarilo ima vsaka monarhična država. V nekaterih ima velik vpliv, v nekaterih majhen, v nekaterih nima nikakršnega. Avstrija je pa tudi v tem oziru posebnost; ona ima nekoliko kamaril. Zadnja leta pred vojno sta bili dve glavni; ena schoenbrunska, druga belvederska. Prva je držala Franc Jožefa na uzdi, druga je hotela spraviti Franc Ferdinanda predčasno na tron. Katere kamarile sedaj obstoje in katera izmed njih nosi zvonec — kod bi to tukaj vedel? Ampak "Avstrija" je tista kamarila, ki je ravno na površju.

Monarhija je pa leglo takih visokih zarot. Monarhija in papeštvo sta v naši dobi najbolj nezmiselni antikviteti. Pred vsemi drugimi spadata ti dve v ropotarnico.

Posebno značilna za kapitalistično družbo je koncentracija kapitala, ki se neprenehoma vrši, in sicer v finančnem kapitalu prav tako kakor v industrijskem. Pravkar prihaja sledeča vest:

Telefonske družbe iz držav Missouri, Kansas, Arkansas in Oklahoma so vložile prošnjo za združenje v eni družbi z glavnim sedežem v St. Louisu. Nova družba dobi ime Southwestern Bell Telephone Company.

Tako združevanje tiči v naturi kapitala samega. Neizogibno je in noben zakon ga ne more preprečiti. A s tem združevanjem raste absolutistična gospodarska moč kapitala. S tem postaja splošnosti vedno bolj nevaren. Slepci pa še ne spoznajo, da je odstranitev kapitalističnega sistema edina rešitev.

Pijanec daje prohibicionistom največ argumentov za njihovo propagando. Če si zoper hinavsko prohibicijo, bodi trezen!

Zavezniški pogoji.

Iz Londona prihaja poročilo, ki ga beležimo, a ga nikakor ne mislimo prodajati za avtentično. Bavi se namreč z mirovnimi pogoji, ki jih zavezniki baje naznanjajo predsedniku Wilsonu. Takih vesti o pogojih je bilo že zelo mnogo. Naravno pa je ,da se jim ne sme pripisovati mnogo važnosti, kajti iz uradnega vira ne prihaja najbrže nobena. Večinoma so to le kombinacije časnikarjev; nekatere so morda sestavljene po opazovanju v uradnih krogih, največ jih je po sploh brez zanesljive podlage. Odkod je posneta zadnja, ne vemo; z ozirom na to, da je spojena z vestjo o odpošiljatvi zavezniške note, je videti, kakor da bi imela resnejše ozadje. Poročilo pravi, da so pogoji milejši, nego se je začetkoma naznanjalo.

Glavni pogoji so baje sledeči: 1. Izpraznitev Belgije in popolno nadomestilo za škodo, storjeno v deželi. 2. Izpraznitev zasedenega dela Francije in odškodnina. 3. Samostalnost Poljske, Srbije in Črne Gore. 4. Osvoboditev Armencev izpod turške nadvlade. 5. Ustanovitev protektorata za Armenijo, ki naj bo v rokah Rusije ali pa zavezniške lige. 6. Konec turškega gospodstva v Evropi in odstopitev Carigrada Rusiji. Med drugimi pogoji je tudi konec pruskega militarizma. Zedinjene države naj pri sklepanju miru razsojajo.

Ponavljamo, da je popolnoma nemogoče reči, ali je vest o teh pogojih kaj utemeljena ali ne, Ampak marsikaj je v njih takega, da bi bilo že pripisati zavezniškim vladam. In če so to res njih pogoji, tedaj so prilike za sklepanje miru pravzaprav zopet ugodne. Kajti če zavezniki od teh zahtev le nekoliko odnehajo — vsako pogajanje je namreč spojeno tudi z odnehavanjem — tedaj ne ostane v njih nič takega, da ne bi Nemčija mogla sprejeti, če je bilo v njenih dosedanjih besedah o miru kaj resnice.

Seveda so navedeni pogoji površni in vprašaš se, kakšne so zahteve v posameznostih. Zavezniki na primer zahtevajo samostojno Poljsko. To zahtevata tudi Nemčija in Avstrija. Navidezno se torej zavezniki in centralne sile v tem vprašanju popolnoma strinjajo. V resnici se prav nič ne strinjajo. Kajti med Poljsko, ki jo zahteva Nemčija in Poljsko, ki jo zahteva Rusija, je velikanska razlika.

Nemčija hoče tisto Poljsko, ki je bila "ustanovljena" z znano Viljemovo in Franc Jožefovo proklamacijo, torej dosedanjo rusko Poljsko. Za kralja ji pripročajo avstrijskega nadvojvoda Karla Štefana. Gospodarsko jo hočejo imeti odvisno od Nemčije. VAvstriji naj dobi Galicija za odškodnino nekakšno širšo deželno avtonomijo, o kateri še nihče ne ve, kakšna da bo. Na Pruskem naj ostane vse pri starem, to se pravi, ondotni Poljaki naj bodo pruski državljani in nič druzega; o kakšnem poljskem ozemlju na Pruskem se sploh ne govori, še manj pa o odstopu poljskih krajev.

Na drugi strani hoče Rusija tisto Poljsko, o kateri je govoril Trepov v dumi, sestavljeno iz ruskih, pruskih in avstrijskih poljskih delov, avtonomno, ampak stoječo pod rusko suvereniteto.

Razdalja med eno in drugo zahtevo je torej velikanska, dasi je v nemških kakor v zavezniških pogojih zapisano: "Poljska samostalnost."

Podobno je na Balkanu. Zavezniki zahtevajo obnovitev srbske in črnogorske samostojnosti; berlinski glasovi so že pravili, da bi Nemčija privolila v restavracijo Srbije in Črne Gore, če bi konferenca tako sklenila. Ampak zopet je na obeh straneh vprašanje: Kakšna naj bo Srbija in Črna Gora?

Še pred kratkim je bilo čitati v londonskih listih, da bo Anglija zahtevala Bosno in Hercegovino za Srbijo. Torej bi morala Avstrija nekaj dati Srbiji. Nemške vesti pa pravijo, da bi morala Srbija nekaj dati Avstriji, nekaj pa Bolgarski. Prav tako je gotovo, da bo Avstrija od Črne Gore zahtevala vsaj Lovčen, ki igra že davno v fantazijah avstrijskih strategov velikansko vlogo.

Tudi tukaj torej slišimo enake besede, pa vidimo, da je njih pomen zelo različen.

Seveda to ne kaže, da bi bila zaradi tega mirovna konferenca nemogoča. Ako so le besede enake, imajo že diplomatje lepo priliko, da se snidejo. O pomenu se bodo že na konferenci prepirali. Tam bo, čim se le pogajanje prične, barantanje za tisoč podrobnosti, in če je o tej konferenci sploh mogoče kaj prerokovati, je to, da bo dolgotrajna kakor menda še noben diplomatični kongres ne.

Po omenjenih pogojih bi bilo spoznati, v čem zavezniki namenoma pretiravajo, zato da bodo mogli odnehavati. Zahteva se na primer konec turškega gospodstva v Evropi. Carigrad naj dobi Rusija. To je v sedanjih razmerah očividno nemogoča zahteva. Turčija je v zvezi s centralnimi silami, ki imajo na vsak način doslej več militarističnih uspehov, kakor zavezniki. Četudi je gotovo, da bodo na konferenci — kadar pride do nje — glavni barantači Angleži in Nemci, bodo vendar centralne sile prav tako kakor zavezniki nastopali kot enote. In da bi mogle prve soglašati s tem, da se ravna s Turčijo, njih zaveznico, kakor z odločno premagano deželo, je popolnoma izključeno.

Drugo je to: Če zahtevajo zavezniki Carigrad za Rusijo, kaj naj se zgodi z ostalo evropsko Turčijo? Naj bi li tudi to dobila Rusija?

Taka zahteva, če bi bila resna, bi pomenila nadaljevanje vojne. Ali so mar zavezniki tako velikodušni, da bi hoteli dati Tracijo do Čataldže svoji sovražnici Bolgarski? Ali bi ta kos radi porabili za predmet kupčevanja nemara v Macedoniji?

Tobi bilo vse pretežko, ker sta Bolgarska in Turčija zaveznici. V Londonu to že razumejo, in če zahtevajo res Carigrad za Rusijo, je jasno, da prihajajo s tem pogojem le zato, da bodo v drugih točkah lahko trdovratnejši s svojimi zahtevami. Naposled se lahko tudi Rusija zadovolji z odprto potjo skozi Dardanele, kateri se tudi Nemčija ne bo upirala.

Ampak v vseh teh pogojih nam je ena stvar sumljiva. Zavezniki zahtevajo vsakovrstne reči, katerih nimajo. V navedenih tirjatvah pa ni besedice o Italiji, ki je vendar zasedla Furlanijo, Gorico in par hribov na Tirolskem. Da ne bi Italija sedaj imela zahtev ,je izključeno. In ker ni v telegrafiranih pogojih nobene besede o italijanskih zahtevah, je zelo dvomljivo, če ima brzojav kaj opraviti z avtentičnimi pogoji zaveznikov. O tem bo mogoče le ugibati, dokler se na mirovni konferenci ne pobotajo vsaj za prvo silo. Kajti dotlej pač ne da nobena vlada svojih pogojev avtoritativno v javnost.

Ingersoll:

KAJ JE VERA?

III.

Neka moč nas vleče k resnici.

Večina ljudi je nagnjena do nadnaravnih stvari. Ako se odrečejo enemu Bogu, si poiščejo takoj novega. Ko so odrasli Bogu Jehova, govore o moči, ki nas vabi k resnici. Kakšna je ta moč?

Človek napreduje s pomočjo svojih izkušenj. Človek, ki želi priti do gotovega cilja, pride na križpotje. On gre na levo in hodi v mnenju, da gre po pravi poti, dokler ne spozna, da je izbral napačno pot. Vrne se in nastopi pravo pot in dojde do zaželjenega mesta. Ko pride drugič na križpotje, ne gre več na levo roko. Izvolil si jo je že prej enkrat in je videl, da ni prava. Izvoli si cesto na desno in bogoslovci pravijo takoj: Neka sila obstoja, ki vleče človeka k resnici.

Dete, ki ga zvabi krasota plamena, poseže vanj s svojo ročico. Opeče si roko in se zanaprej varuje ognja. Ta moč, ki je poučila dete, nas vleče k resnici.

Združena skušenost vsega sveta je sila in moč, in ona nam kaže pravo cesto. Ta moč je svobodna i mi odvisna od inteligence. Ona ni podvržena volji in tudi ne ciljem. Ona je posledica.

Tako se jih je trudilo na tisoče, da bi dokazali Boga s tem, da imamo tako imenovani uravni čut ali vest. Ti bogoslovci in mnogi takozvani filozofi trdijo, da je ta čut uravnosti, dolžnosti, obveznosti importiran in da je vest eksotična stvar. Izhajajoč s stališča, da ni bil ustvarjen tukaj, da ni bil ustvarjen od človeka, si izmišljujejo Boga, od katerega pohaja.

Človek je družabno bitje. Skupaj živimo v rodbinah, rodovih in narodih. Člani rodbine, roda, naroda, ki povečujejo blagor rodbine, rodu ali naroda, se smatrajo za dobre člane. Hvalimo jih, občudujemo in častimo. Oni se smatrajo za dobre ali nravne .

Člani, ki povečujejo bedo rodbine, rodu ali naroda, se smatrajo za slabe člane. Tožimo jih, sovražimo. Oni se smatrajo za nenravne.

Rodbina, rod, narod postavi merilo nravnosti, oni določajo, kako se moramo vesti. V tem ni nič nadnaravnega.

Največji človek je pravil: "Vest se poraja iz ljubezni." Čut dolžnosti in obveznosti je nastal na naraven način.

Človek je varal samega sebe. Narava je zrcalo, v katerem vidi človek svoj lastni obraz in vse nadnaravne vere se temelje na mnenju, da je bila podoba, ki stoji navidezno za zrcalom.

Recimo, da je Bog — kaj moremo storiti za njega? On, ki je neskončen in nepogojen, ne more sprejeti ne dobrega ne zla. Ne more imeti nobene potrebe. In vendar jih ima.

Predočite si sebičnost človeka, ki misli, da potrebuje neskončno bitje njegovo pohvalo.

IV.

Kaj je napravila naša vera? Kristjani uče, da so vse druge vere napačne, in zato se ozrimo le nanje.

Ali se je krščanstvo obneslo? Ali je napravilo ljudi plemenitejše, dobrosrčnejše, poštenejše? Ali so postali ljudje, ko je imela cerkev nadvlado, boljši in srečnejši?

Kakšen je bil učinek krščanstva v Italiji, v Španiji, na Portugalskem, na Irskem? Kaj je napravila vera za Ogrsko ali Avstrijo? In kako je bilo povsod drugod? Bodimo pravični! Ali bi mogle biti te dežele brez vere na slabšem? Ali bi morale biti na slabšem, čebi imele drugo vero nego krščansko?

Ali bi bil Torquemada groznejši, če bi bil duhovnik Zaratustrov? Ali bi bil Kalvin krvoločnejši ,ako bi bil vernik južnomorskih otokov? Ali bi bili Holandci neumnejši, če bi bili zavrgli Očeta in Sina in Svetega Duha in častili trojico klobase, piva in zelja?

Kaj so napravili naši bojeviti nasledniki Krista? Kaj so napravili iz vere ljubezni in življenja? Sovražili so veselje in delo. Na vrata življenja so obesili znak smrti.

Z vero so poskusili povsod, ali ona se ni obnesla v nobeni deželi in v nobenem času.

Vera ni napravila človeka nikdar milosrčnega. Spomnimo se samo inkvizicije.

Vera ni prinesla človeku nikoli svobode, nravnosti, pridnosti in poštenosti.

So li kristjani bolj pošteni, zmernejši in nravnejši kakor divjaki?

Ti, ki verujejo v enotnost narave, ne morejo sprejeti nadnaravne vere.

Ali morete vplivati z molitvijo na prirodo in njene lastnosti? Ali moremo odvrniti povodenj, ako se klanjamo? Ali moremo z žrtvijo spremeniti vihar? Ali obogatimo s klečanjem? Ali moremo ozdraviti bolezen s prošnjami? Ali postanemo z obredi bolj pametni? In ako dajemo vbogajme, smo li radi tega že tudi pošteni?

Vera sloni na misli, da ima narava gospoda in da ta gospod uslišuje molitve, kaznuje in plačuje, da ljubi pohvalo in prilizovanje in da sovraži močne in sobodne ljudi.

Je-li došla že komu pomoč iz nebes?

VI.

Ako imamo teorijo, moramo imeti tudi dejstva na razpolago. Mi moramo imeti temeljni kamen. Ne smemo zidati na ugankah, izmišljotinah in analogijah.

Mi imamo teorijo in zanjo štiri temeljne kamne.

Prvi kamen je: Snov ne more biti uničena, ona se ne spremeni v nič.

Drugi kamen je: Sila ne more biti uničena, se ne more izgubiti.

Tretji kamen je: Snov in sila moreta obstajati samo združeni; snovi ni brez sile in sile ni brez snovi.

Četrti kamen je: Kar se ne da uničiti, ni moglo biti ustvarjeno.

Ako so ti temeljni kamni pravi, je nepobitno, da sta snov in sila od večnosti do večnosti, in da se ne dasta ni zmanjšati ni povečati. Iz tega sledi, da ni moglo biti in se ne da ustvariti nič, da ni bilo stvarnika nikoli in ga ne bo.

To dokazuje, da ni nič nadnaravnega in da ga tudi biti ne more. Če so ti "temeljni kamni" pravi, nima narava gospoda. Ako sta snov in sila od večnosti do večnosti, ne more biti nobenega Boga, noben Bog ni ustvaril sveta, noben Bog ga ne vlada. Potem tudi ni nobenega Boga, ki uslišuje molitve, pomaga podjarmljenim, ki se usmili po nedolžnem trpečim, skrbi za otroke, za oropane matere, osvobojuje mučenike in jih rešuje iz plamena.

Ako je obstojala snov in sila od večnosti do večnosti, dokazuje to, da je bilo mogoče, kar se je zgodilo, da se dogaja, kar je mogoče in se bo godilo, kar je mogoče.

V vsemirju ni slučaja. Vsak dogodek ima svoje vzroke. Kar se zgodilo, se ni moglo zgoditi. Sedanjost je nujna posledica preteklosti in nujni vzrok bodočnosti.

V neskončni verigi ni in ne more biti nobenega zlomljenega ali manjkajočega člena. Velikost in gibanje sleherne zvezde, podnebje vsakega sveta, vsi stvori rastlinskega in živalskega življenja, vsak nagon, razum in zavest, vse trditve in vsa zanikanja, vsi zločini in čednosti, vse misli in sanje, vse nade in bojazni, to vse so nujnosti. Nobena izmed neštevilnih stvari ni mogla biti drugačna. (Konec prihodnjič.)

POTRESNA POVEST.

Spisal Podlimbarski.

"Take sile bi ne bilo, stric."

"Oh, ti si še mlad, pa še ne veš, kako je na svetu. Lej ga, zapri okno, mraz gre noter! Že tako mi je celo noč, kakor bi me tresla mrzlica, zdaj si pa še odprl okno. Kako, da sem ga tako slabo zataknil!"

"Potres vas stresa, stric, in ne mrzlica," je dalji votlo bobnenje, kakor bi se podirale Kamniš- prigodil zopet močan sunek, ne vemo kateri, ker težko jih je bilo šteti ono noč. Slišati je bilo v dejal Tone in priprl okno. V tem trenotku se je ke planina. Tone je plaho skočil od koče. Dasi so zaškripali tramovi, se mu je vendar zdelo, da v leseni koči za človeka ni toliko nevarnosti kakor v zidani. Zato strica več ni hotel spravljati pod milo nebo.

Ko se je obrnil, je stal Krulčev Peter pred njim. In tako ga je ogovoril tesar: "Tone, ti si mnogo študiral in do nove maše bi bil lahko pricijazil, da si hotel. Pa ti že veš, zakaj si se z obema komolcema branil belega kruha in kateri stan je zate najboljši. Ali povej mi, kaj ti praviš, kaj to pomeni, ali bo sveta konec, ali nam še prizanese vsegamogočni Bog?"

"Kdaj bo sveta konec, tega mi nihče ni vedel povedati v šolah; ali to je pa gotovo, da vse, kar zdaj živi, prej pogine, predno se pogrezne svet."

Petra je zadovoljila tolika modrost; pritrknil je z glavo in nekako boječe je rekel: "Bog se nas usmili! Jaz tako pravim, da pri tem delu ima tudi vrag svojo roko vmes, ali kaj bi rekel. Ali si videl nocoj kosmatina?"

Tone se je glasno posmejal.

"To ni za smeh, prijatelj!" je dejal užaljeni tesar. "Lahko se pač smejaš, če ga nisi videl; komur je pa dirjal tako blizu pod nosom kakor meni, ta se ne bo smejal izlepa."

"Ali ste ga vi res videli?" je vprašal neverni mladenič.

"Oj, videl, če ti pravim, videl! Da bi ga ne bil, ljuba duša! Od vašega kozolca se je pripeljal, lomastil mimo Smoleta in dirjihal je dalje po širnem svetu. Oh, kako je hrul! Ne vem, ali je stal na vozu, ali je sedel, to sem pa natanko razločil, da je bil vragu podoben. Ti ne verjameš, prijatelj? Skoprnel bi bil, to rečem, da si na lastno oko videl pošast. Tu ne pomaga nobena učenost." Tesar je krepko pljunil, ker globoko mu je zamrzela prikazen, ki se ne klanja nobeni učenosti.

"I dajte, povejte, kakšna pa je bila tista pošast, da jo bom tudi jaz poznal, če se kako nataknem nanjo."

"Kakšna? . . . Takšna, oh! . . . Kosmata od vrha do tal, repata in rogata. Na sredipostno nedeljo sem slišal v pridigi govoriti o takšni mrcini. Oči žerjavica, na rokah kremplji in iz gobca je molel jezik, zakrivljen kakor srp. Tega pa ne vem, odkod je prihajalo tisto škripanje: ali je satan tako škrtal z zobmi, ali je voz škripal tako. Česar za gotovo ne vem, tega ne trdim. A ne želi si srečati nocoj tiste pošasti!"

Tone se je prilično začudil svoji fotografiji. "Kako pa ste mogli tako natanko razločiti, kakšen je bil tisti satan, ko je bilo ponoči in je tako hitro lomastil mimo vas?"

"Ljuba duša, saj sem peklensko prikazen malo poprej videl pri luči pod Smoletovo mizo; in oma na vozu ni bila nič drugačna: ves tisti pasji gobec. Pošasti so si vse podobne kakor pisarji v nekaterih pisarnah. Bog nas jih varuj zdaj in na zadnjo uro!" Tesar je sklenil roki in iznova pokleknil k skladanici.

XII.

Tone je pustil Krulčevega Petra pri deskah ter se vrnil v vas.

Kam naj bi šel zdaj prej, ali pobirat tolarje, ali naj bi pogledal zopet k Smoletovim? Odločil se je za prvo, da bi ga ne prehitel kdo.

Ko se je bližal domači hiši, je jel oprezovati, ga li nihče ne vidi. Domačini so bili vsi za hišo na zelniku, in od tam se ni videlo h kozolcu. Korakal je počasno dalje, oziraje se na strani. Dasi bi denar krvavo potreboval in bi ga kakor imetek rešil velike skrbi, se mu je vendar zazdelo, da ima misel na denar nekaj nelepega, nekaj težkega v sebi in kako duševno ubogi so oni ljudje, ki se z vso silo pehajo za denarjem, ki ima le hipno srečo v sebi. In koliko je drugih lepih, vzvišenih misli, ki se ne dajo staviti v eno vrsto z ono nizko mislijo!

Kraj kozolca je zadel ob nekaj zvenečega. Snel je klobuk, pogledal na znamenje. Potem se je sklonil na vse štiri. Tolarjev je bilo res vse belo. Otipaval je oprezno po travi in pobiral v klobuk. Zdajci je zadela roka ob nekaj temnega in kosmatega ob kozolčevem stebru. Zgrozilo se mu je in zgabilo in brž je odtegnil roko, kakor bi se bil spekel. Poiskal je žveplenke, prižgal in pogledal, na kako mrhovino je naletel. Pri luči je spoznal, da leži na tleh kosmat meh, najbrž mačji. Ko je ugasnila žveplenka, je nastala za hip nepredirna tema pred njim. Mraz ga je izpreletel huje nego ob potresnih sunkih. Plašen se je ozrl v daljavo, da bi si poostril in razjasnil oči in se preveril, ali ni nihče opazil njegovega svetila. Nikjer ni bilo videti žive duše, dasi je šumelo in vrvelo v vasi kakor v uljnjaku v poletni noči. Pobral je kamen in prevrnil ž njim tisti meh, in glej — meh ni prazen! Prižgal je zopet žveplenko, in previdno držeč luč pod dlanjo, da ne bi bila vidna na daleč, je ogledoval meh ter ga preobračal. Ko se je prepričal, da se ne javlja nič posebno gabnega na njem, ga je previdno vzel v roko. Oj čudo — do polovice je napolnjen s kovanim denarjem! Na koncu bingljа od njega precej debel jermen, pregrizen in prejeden. Tudi meh sam je preluknjan. Pogrelo ga je, ko se je očutil pred tolikim denarjem. "Mačji mehovi ne padajo z nebes," je dejal sam v sebi. "Tu je skril nekdo svoj zaklad v kozolec, najbrž kakšen tat, ki ga je prinesel sem v temni noči. In živali so ga našle in se lotile tega, kar jim je dišalo. Le prepovršno sem pogledal opoldne v kozolcu za križ. Tu imaš — zdaj je pa potres ves ta zaklad prerahljal in stresel na tla! In meni je, po pravici rečeno, napravil skrbi, mučne skrbi in nemara mi bo treba še k sodišču iti zaradi njega. Kam ž njim, da mi ga kdo ne ukrade? . . . Pa da se v Gabrovcu najde v teh slabih časih kar na kupu toliko novcev, to je imenitno. Ampak na tak kraj skrivati tako stvar, to ne kaže posebne iznadljivosti. Jaz ga hočem bolje spraviti."

In hitel je pobirati in spravljati v meh. V členkih mu je pokalo in vse ga je že bolelo, tako se je trapil po tleh. Ko se mu je zdelo, da je vse pobral, je vsul v meh tolarje, ki jih je nabral v klobuk. Potem je vstal, stisnil plen pod pazduho in korakal preko trate z obrazom človeka, ki mu se je važno delo obneslo, pa se ni zvalila še vsa skrb ž njega. Doma je zlezel na osek in tam je s povreslom prevezal in ovil zaklad. "Semkaj sem nosil v otroških letih skrivaj, da ne bi videl hlapec ali kakšen drug lakomnik trdo in nezrelo sadje v mladivo; tu notri naj čaka mačji meh svojega gospodarja!" In porinil je meh za deščeno ograjo v slamo. Skočil je na tla. Težko breme je padlo ž njega, ko je odložil taji denar. Začudil se je, kako da je mogel toliko misliti o denarju nocoj, ko bi moral pravzaprav razdeliti svojo dušo na dve plati: ena bi morala plakati z narodom zaradi neskončne nesreče, druga bi se morala tajno veseliti luči prve ljubezni. Njegove misli so zavile zdajci v tisti tir, kjer jih je hotel imeti. Predno se je napotil k Smoletovim, je obvestil domače ljudi, da se stricu Andreju ni prigodilo nič žalega.

(Dalje prihodnjič).

Nemčija je poslala Švici noto, v kateri zatrjuje, da bo strogo varovala švicarsko nevtralnost. V Švici so imeli že velik strah, da utegne Nemčija, ako se vojna podaljša, storiti z njo kakor z Belgijo.

Bratci veseli vsi . . . !

Slovenci v Ameriki smo za eno zanimivost bogatejši. Res da ne pomeni kdovekaj za zgodovino človeštva, ampak je le bolj vihar v kozarcu. Svet se zaradi te razburjenosti ne bo podrl, in če se podira, se zaradi nje ne ustavi. Ampak v splošnem je slovensko življenje v Ameriki tako ubožno, da štejejo pri nas že bolhe za konje. Tako je torej tudi že nekaj, da se lasajo "katoličani" med sabo.

Ne bi se menili za to, če ne bi bili pravzaprav mi krivi tega prepira, dasi nehote. Ves naš greh je v tem ,da smo na svetu. Če bi nas bil Bog ustvaril na luni, katoličane pa na zemlji, ne bi bilo sedaj tega ravsa po "katoliškem" časopisju. Vsa tolažba, ki so nam jo nebesa pustila ob tem tužnem spoznanju, je ta, da bi se že našel drug predmet za prepir, če jim ga ne bi dali socialisti.

Med katoliškimi listi je eden, ki zelo nujno potrebuje prepira, pa ga zato neprenehoma išče. Rad bi bil namreč zanimiv.

Tak bi bil pravzaprav vsak list rad. Ampak ljubi Bog je ustvaril različne ljudi in jim dal različne lastnosti kakor ptičem različno perje. Orel ne more peti kakor slavec, ta pa ne delati z repom tako krasnega kolesa kakor pav. Dober časnikar ne napravi dobrih škornjev, dobremu farju pa ni dano samo ob sebi, da bi bil tudi dober žurnalist.

Ker ne more Ave Maria s svojimi talenti zbuditi zanimanja, išče interesantnosti po drugih potih. Vsak čas izvije iz trte kakšen prepir, pa si misli: Če bodo ljudje le čitali moje ime, postanejo radovedni, pa pošljejo upravništvu naročnino.

Polemika spada tudi brez obzira na administrativne interese med časnikarska opravila. Poštena polemika je zdrava in koristna. Če se izmašajo pred čitatelje argumenti in protiargumenti, se širi njih obzorje, bogati njih znanje in bistri njih sodba. Toda "Ave Marija" in poštena polemika sta si tako sorodna kakor ovca in kopriva. Nekako pred dvemi leti je začela z nami. Bili smo pripravljeni razpravljati o socializmu s komurkoli, ker nam je na ten ležeče, da se čimbolj razbistrijo pojmi o socialnih vprašanjih. Ampak "Ave Marija" je takoj v prvih številkah pokazala, da ji ne delajo nobene krivice tisti, ki jo imenujejo "Ave Mico". Priimek je le šala; listu, kateremu ga dajejo, se pa lahko očita nekaj druzega, namreč nepoštenost. A. M. ne polemizira, ampak zavija, laže, podtika, sumniči, krivi nasprotnikove besede, pobija, česar nihče trdil ni, vse to se pa spaja s takim vnebovpijočim neznanjem, da se njegov lastnik po pravici niti dotakniti ne bi smel peresa.

Če se upa ignorant, ki niti ne ve, katere narodnosti je bil Darwin, požirati darvinizem kakor ajdove žgance, če se drzne nevednež, ki govori o Kant Laplacu kot o eni osebi, zaletavati v rezultate prirodoslovja, tedaj to ni časnikarstvo, ampak nesramnost. S to se pa ne polemizira. Brca je še največji napor, ki ga zasluži. To je dobila.

Dolgo se je trudila na vse načine, da bi nas provocirala. Ker sama nič ne ve in nič ne zna, je prepisavala oslarije iz drugih protisocialističnih spisov in grmadila neumnost nad neumnost.

Toda z nami ni bilo nič.

Zdaj poskuša torej na drug način. Lasati je začela "katoliške" liste, da niso dovolj "katoliški". In zdaj dobiva od njih klofute.

Prav zabavno je. Menda ga že ni katoliškega slovenskega lista v Ameriki, da ga ni napadla. Glasilu Katoliške Jednote je enkrat napravila pridigo, ker je napisalo par vrstic o neki predstavi v Chicagi. Bila je po splošni sodbi najboljša gledališka predstava, kar so jih Slovenci imeli v tem mestu, ampak — groza! — priredil jo je bil socialistični klub. In A. M. je klicala žveplo in smolo z nebes. Smola se je prijela nje, ker prireja klub svoje predstave z uspehom dalje; žveplo so pa menda pobrali liferanti vojne, ki jo vodijo kristjani v Evropi po božji volji.

Amerikanskemu Slovencu, Slogi in drugim očita A. M., da ne gredo dovolj odločno v boj zoper socializem. Zdi se, da so nekateri začetkoma še nekako resneje gledali na te očitke. A. S. se je branil in je našteval, kaj je že vse pisal zoper socialiste. Zdaj govore tudi oni z A. M. bolj tako, kakor zasluži. "Ave Marija, miruj!" — "Ne zabavljajte!" Clevelandska 'Sloga' ji pravi: "Nabožnemu listu nič manj ne pristaja, kakor neosnovano in neopravičeno zbadanje."

Tako prihajajo klofute od vseh strani in namesto da bi bila A. M. interesantna, je le obrcana.

Ves ta prepir nam ne sega globoko v srce in zgodovinskega pomena nima niti za peščico Slovencev, kar nas je v Ameriki, kaj še za skupni narod ali za kakšno večjo skupino. Toda če spoznavajo že njene tovarišice v Kristusu, da je zbadanje A. M. neosnovano in neopravičeno, si je lahko misliti, kako neosnovani in neopravičeni so bili njeni zaleti v načelne nasprotnike. Le da smo ostali ob njih veliko bolj ravnodušni, kakor njeni somišljeniki in polovični somišljeniki.

Draginja.

V Schenectady se je te dni sešlo nekoliko županov in drugih pooblaščencev, da se posvetujejo o draginji. Predsedoval je mestni župan Lunn, nekdanji socialist, ki je pri zadnjih volitvah popolnoma skrenil v demokratični tabor. Perkins iz New Yorka je predlagal, naj se ustanovi državen urad za trge, podobni tržni uradi naj bi se ustanovili tudi po mestih. Po njegovem mnenju bi taki uradi lahko bolje varovali interese producentov in konsumentov zoper privatno grabežljivost.

Tako je njegovo mnenje. Naše mnenje je pa, da je vse to zgolj polovičarsko, iz katerega se ne more poroditi nič velikega in celega v boju zoper draginjo. Tržni uradi imajo že lahko nekaj dobrega; ampak ta dobrota more biti le majhna. Kajti moči, da bi nastopili naravnost proti vzrokom draginje, gotovo ne bodo imeli. Če bi bil Perkins to hotel, bi bil moral jasneje govoriti in zahtevati zakone, ki bi omogočili državam in občinam, da bi se same postavile na mesto izkoriščevalcev.

Vzemimo n. pr. kruh. Pšenico seje farmar. Od njega do delavčeve žene, ki kupi hlebec kruha, je dolga pot in na njej je cela množica ljudi, ki hočejo profitirati od pridelka. Tu je veletržec z žitom; tu so njegovi agenti, tu so borzni špekulanti, tu je mlinarska družba; tu so njeni agenti; tu je veletržec z moko; tu pekovska velepodjetja; nazadnje so njihovi agenti ;tu so branjevci in nazadnje pride šele konsument, ki mora plačevati svoj tribut vsej tej rajdi. Že če so cene normalne, mora plačevati za blago neprimerno več, nego je vredno. Ampak vsa ta vrsta ima priliko, da podražuje, in kaj naj store tržni uradi resnega proti takemu podraževanju, če se oderuhi organizirajo? Če na primer zadržujejo in utajujejo blago, dokler ne nastane umetno pomanjkanje?

Nekaj uspešnega bi se lahko ukrenilo, če bi prihajalo žito naravnost od farmarja v mestni mlin, odtod v mestno pekarno, odtod pa kruh naravnost v hiše konsumentov. Vse vprašanje pač tudi s tem še ni rešeno. Žito se ne prideluje le na malih farmah, ampak tudi na velikih posestih, ki se bodo čimdalje bolj množile in izpodrivale malo kmetijsko produkcijo. Iz tega se razvijejo zemljiški trusti, ki diktirajo cene. Popolna pomoč je le v socializmu, ki velja za zemljo tako kakor za industrijo. Ampak dokler moramo trpeti kapitalizem, bi občinski in državni obrati lahko relativno veliko pomagali.

O tem pa ni govora, kadar se predlagajo tržni uradi. To je mačkov ples okrog vrele kaše. V Ameriki ga plešejo prav tako kakor drugod. Ko se je še pred vojno širila draginja po Evropi, zlasti po Nemčiji in Avstriji, so socialisti razkrivali njene prave vzroke in predlagali resna sredstva. Vlade in županstva so pa "študirala" vprašanje in prihajala s podobnimi ukrepi kakor sedaj v Ameriki. In študirala so ga, dokler ni vojna izzvala drugega zanimanja. V Ameriki ga bodo pa tako dolgo študirali, da bo postalo ljudstvu dolgočasno.

Mayor Lunn ni bil sto let socialist; po našem mnenju sploh nikdar ni bil socialist, ampak tako dolgo je bil vendar med socialisti, da bi lahko vedel kaj temeljitejšega o draginji. Ampak če bi tudi vedel, ne bi to nič pomagalo, odkar je odkrit demokrat. Njegova sedanja stranka je baje stranka "malih ljudi". Ne delavcev! Taka je le ob volitvah. Ampak v njeno področje spadajo baš mešetarji, agenti, prekupovalci in vsakovrstni posredovalci, ki že s svojo eksistenco vse podražujejo. Da bi se cene znižale, da bilo treba ravno vse to posredovanje in prekupovanje odpraviti. Tega pa demokratje ne bodo storili, ker ne smejo. Zato ne morejo biti resno proti draginji.

Centralni sestanki.

Na vseh koncih in krajih v Evropi se sedaj vrše vladarski in podobni sestanki. Na Dunaju se snidejo Viljem, Karl, bolgarski Ferdinand in Mehmed. Ker se generalni štabi ne udeleže te konference, sodijo, da ne pojde za vojaško, ampak za diplomatično posvetovanje. To je bilo seveda lahko ugeniti. Kaj naj bi pa kajzerji in sultani počeli vojaškega brez generalnih štabov? Imajo se pač sami za velike stratege, zlasti Vilče; ampak če bi ta veličanstva sama začela voditi "svoje" armade, bi nastal kmalu tak potom, da bi se Napoleon zbudil v svoji krsti, ker bi se moral smejati, da bi se tresel invalidski dom v Parizu.

Razun vladarjev po božji milosti se pa snidejo tudi gospodje zunanji ministri. Njih sestanek bo baje 19. januarja, in sicer v Berlinu, da ne bo Dunaj sam osrečen. Prve vesti so pravile, da se snidejo v Berlinu predsedniki parlamentov. Kje se je ta vest vzela, ni povedal noben poročevalec, ampak bila je smešna. To je bilo prav tako slišati, kakor da imajo v centralnih državah parlamenti kaj odločati. Zanimivo pa bi bilo; radovedni bi bili, kaj bi imel povedati predsednik avstrijskega parlamenta, ki že od januarja 1914. ni imel nobene seje.

Pa tudi brez tega nam ne gre prav v glavo, kaj naj bi delali v Berlinu parlamentarni predsedniki. Saj prezident še ni parlament. Bilo bi kaj druzega, če bi ši gospodje kot pooblaščenci na konferenco. Ampak živ krst jih ni pooblastil, noben parlament ni razpravljal o konferenci in nobeden ne ve, čemu je konferenca sploh sklicana.

Če se snidejo zunanji ministri, dobi stvar kajpada drugo lice. Zimmermann tedaj zastopa Nemčijo, Černin Avstrijo itd. Zastopa — to je namreč oficielni izraz. Strašno neumen izraz, dasi imamo sto sežnjev globok respekt pred vsem, kar je oficielno. Zato vendar ne moremo utajiti, da sta zdrav razum in oficielnost včasi tako nasprotna kakor bič in pes. Če hočem koga zastopati, bi se mi zdelo, da mi mora dotični izročiti zastopstvo in da mora vedeti, kako ga bom zastopal, preden me pooblasti. Zimmermann bo pa zastopal samega sebe in Viljema, Černin sebe in Karla itd. Seveda, v naših demokratičnih časih je Vilče Nemčija, Ferdinand Bolgarska, Korlček pa Avstrija. Lahko si je misliti, da se bodo zunanji ministri bavili z vojno in mirom, s pogoji in zahtevami, z bodočo usodo Evrope. In par mož bo držalo koeke v rokah. Narodi bodo pa rekli 'amen', kadar bo molitvica izrečena.

Kako daleč je svet še od resnične demokracije! Kako se dajo narodi še voditi za nos!

Zavezniški sestanki.

Tudi zavezniki imajo svoj vojni sestanek. Vest o njem je prišla presenetljivo. Nikjer ni bil napovedan. Šele 6. januarja, ko se je otvoril, ga je brzojav naznanil. Sešli so se za Anglijo Lloyd George in Viscount Milner, za Francijo Briand, vojni minister Lyautey in municijski minister Thomas, za Rusijo general Policin, in italijanski zastopniki vlade. Sestanek je v Rimu.

Brzojav, ki poroča o tem nepričakovanem sestanku, pravi: "Prihod angleških in francoskih ministrov povzroča zelo ugodno mnenje v časopisju, ki smatra to konferenco za znamenje tesnejše združitve zaveznikov in začetka obširnejših in močnejših naporov."

"Corriere d'Italia" pravi: "Sestanek bo imel pomen, ki ga Dunaj in Berlin ne bosta prezrla, ker bo dokazal, da niso zavezniki vsled mirovne grožnje oslabljeni, ampak da so trdno namenjeni nadaljevati vojno, dokler niso njeni cilji doseženi."

Poročilo iz Amsterdama pravi: "Rezultat rimske konference odloči o bodoči usodi zavezniške ekspedicije v Solunu, o vprašanju miru ali vojne z Grško in o zavezniških korakih za popravo napak v Rumuniji ter za zboljšanje splošnega položaja na Balkanu, ki je nevarno ugrožen vsled trajnih Mackensenovih uspehov ob Seretu. Glavno vprašanje, ki se bo razmotrivalo v Rimu, bo to: Kaj je Italija pripravljena storiti za sodelovanje v energični balkanski kampanji?"

Tako se glase vesti. Mogoče je pa tudi, da ima ruska konferenca vse drugačen pomen. Tistim, ki hrepene po miru, res ne daje veliko upanja; tistim, ki pričakujejo v kratkem zavzmago, pa tudi ne. Kajti baharije ne zaležejo zdaj z vojaškega stališča prav nič več. O čemer se imajo zavezniki militaristično posvetovati, se pa zopet tiče veliko bolj popravljanja napak, kakor "energične ofenzivne akcije." To gre pri zaveznikih že od začetka tako. Vsa zavezniška kampanja ni pravzaprav nič druzega kakor popravljanje starih napak z — novimi napakami. Mogoče, da jih sedaj v Rimu navdahne sveti duh, ki je tam nekako doma; ampak če se nimajo zanašati na kaj realnejšega, bodo sadovi rimske konference zopet mršavi.

Kar se tiče sodelovanja Italije v "energični balkanski kampanji", bi bilo res z vsakega stališča bolje, da sploh ne bi bilo tega sodelovanja. Ne glede na to, da bi bilo najbolje, če se sploh napravi konec klanju, ni v vojaškem oziru prav nič pričakovati od italijanskega sodelovanja na Balkanu, kar dokazuje vsa italijanska vojna v Primorju in na Tirolskem. Pač pa bodo z vsakim bataljončkom, ki ga pošlje italija v Solun ali v Albanijo, rasle njene zahteve na Balkanu v neskončnost. Ekspanzija Italije bi pa ustvarila na Balkanu še neznosnejši položaj, kakor je bil pred vojno.

Angleška vlada prevzame ne le vso pšenico, ampak tudi koruzo in vsako moko pod svojo kontrolo. — Včasi so bile take vesti senzacionalne, sedaj so vsakdanje.

Graft je bil in bo, dokler nastavlja družabni sistem na vsakem vogalu izkušnjave.

Zedinjene države so neodvisne. Ali kje je neodvisnost njihovega prebivalstva?

USTAVA IN USTAVNOST.

Pred najvišjim zveznim sodiščem se je pričela razprava o "ustavnosti" zakona o osemurnem delu na železnicah. Mislil se, da bi mogla biti razprava v dveh dneh končana. Kakšen bo rezultat, se nikakor ne more uganiti. Toda naj bo kakršenkoli, tega na more ovreči, da je privilegij najvišjega sodišča, ki sme odločati o veljavnosti zakonov, največja zapreka resnične ustavnosti. Dokler ima Amerika to institucijo, je boginja svobode ob njenih vratih pravzaprav boginja ironije .

Ustavno je, da vodijo posle ljudstva tisti, ki jih je ljudstvo samo za to določilo, torej sedaj parlament. Nekaj takega kakor kongres je vsaj za dogledno dobo še neizogibno. Kajti nauk anarhistov, da more vsak človek le samega sebe zastopati, nikogar drugega pa ne, je prav lep v teoriji; za praktično rabo je pa enostavno nemogoč. Družba ni le svota posameznikov, ampak je tudi sama zase celota in mora biti v ta namen organizirana. Pravi namen družabne organizacije je sodelovanje vseh članov za dosego najvišje možne koristi v interesu vseh. Tako sodelovanje je le mogoče z razumno delitvijo dela; torej morajo biti nekateri pooblaščeni, da opravljajo delo, ki ga drugi ne opravljajo.

V družabni organizaciji, ki naj res služi interesom družbe in vseh njenih članov, bodo tudi opravki, podobni sedanjemu zakonodajstvu. Zato bodo potrebni tudi organi za take opravke. In te bo treba z volitvami pooblastiti.

Tak parlament v zmislu socializma se lahko veliko bolj postavi pod kontrolo ljudstva, kakor katerikoli današnjih parlamentov. Vse njegovo delo se lahko napravi odvisno od ljudskega glasovanja. Lahko se vpelje odpoklic pooblaščencev: sploh se demokratično načelo lahko zavaruje z vsakovrstnimi kavtelami. Toda kdor misli, da v socialistični družbi sploh ne bo zakonov in organov za skupne naloge vse družbe, ima o socializmu zelo napačne pojme.

V sedanjih razmerah bi pa moral biti parlament sploh najvišja instanca, nad katero stoji edino ljudstvo. Razumno bi bilo, da glasuje ljudstvo o zakonu, preden dobi veljavo. Ampak skrajno nerazumno je, da sede sedem mož, ki so slučajno člani najvišjega sodišča, za mizo, pa odloča ta družbica, kaj mora ves ameriški narod priznavati za zakon in kaj ne.

Že dostikrat se je naglašala ta absurdnost. Vendar pa je živi in smeši demokracijo dežele. In še dolgo bo živela, če ostane ljudstvo tako apatično, kakor doslej. Kajti izpremenba ustave ne pride sama od sebe, kapitalistom pa doslej ni veliko ležeče na tem, da bi se odpravil privilegij najvišjega sodišča. Večinoma so bili od njega delavci tepeni; če pa izjemoma malo zadene kapitaliste, znajo že po kakšni stranski poti uiti.

Ustavnost ni v tem, da se enkrat izdela ustava in da velja potem do konca dni za nedotakljivo svetinjo, ampak v tem, da ima ljudstvo vedno zakone, kakršne potrebuje in želi, da torej zavrže, kar ni več za rabo in da si napravi novo, kadar nastanejo nove razmere.

VELEPOSESTVA.

Profesor Mead na državnem vseučilišču v Californiji študira vprašanje, kdo poseduje zemljo v tej državi. Njegova preiskava je dognala, da je štiri miljone akrov zemlje v posesti 310 ljudi, ena izmed železnic pa poseduje pet miljonov akrov.

To bo precej neprijeten curek na glavo tistih,ki trdijo, da ne velja kapitalistični razvoj za zemljiške razmere. 4 miljoni akrov zemlje v rokah 310 ljudi — mislimo, da je to vendar agrarni velekapitalizem.

V Evropi so veleposestva dedščina fevdalne dobe. Še zdaj so v Angliji in v sedanji Evropi visoki aristokrati glavni veleposestniki. Šele propadanje takih velikašev je omogočilo raznim plebejskim finančnim magnatom, da so pokupili veleposestva od bankrotnih baronov in knezov. Amerika ni imela fevdalne aristokracije. Na nobenega cesarja iz križarskih vojn se ne more sklicevati Amerikanec,da mu je dal zemljo v 'leno' Pa vendar imamo veleposestva na eni in propadanje malih farmarjev na drugi strani. Razvoj gre svojo pot po svojih zakonih. Kapitalizem se polašča železnic in jekla, olja in margarina, pa se polašča tudi zemlje. In kadar doseže ta razvoj pravo višino, kadar bodo imeli veleposestniki zemljo ne le v posesti, ampak jo bodo dali tudi obdelavati po kapitalističnih načelih, tedaj pride med farmarje kakor kuga in oderuštvo bo pelo po deželi, kakor še nikdar ne. In tedaj bo marsikdo prepozno spoznal, da je tudi zemljiško vprašanje kos socialnega vprašanja, ki se uspešno ne da rešiti drugače, kakor s socializmom.

Parturiunt montes . . .

Kakor da je log vetrov odprl vsa žrela svojih orkanov, je bilo, ko je kongresnik Wood nastopil z obdolžitvijo, da so bili nekateri ljudje predčasno obveščeni o Wilsonovi mirovni noti in da so izrabili to znanje za borzne špekulacije, s katerimi so "zaslužili" miljone. In z ljubkim pomladnim cefirjem se bo vsa afera najbrže končala.

Kongres preiskuje. Odredil je javno zaslišavanje. Kongresnik Wood je naznanil imena tistih, ki so baje imeli predčasno informacijo o noti. Med njimi je Wilsonov tajnik Tumulty in brat Wilsonove žene, sicer pa razni baročniki in mešetarji. Wood je z vso previdnostjo izjavil, da ne dolži on teh oseb, ampak da so bila njemu ta imena naznanjena. Tumulty je hud in pravi, da pričakuje od Woodа javno oobžalovanje. Sploh pravi o sebi vsak, da je po nedolžnem napaden. Wood je dobil svoje informacije v pismu, ki ima podpis A. Curtis. Ampak edini A. Curtis, katerega so našli, pravi, da ni nikdar pisal takega pisma. Iz nebes pa vendar ni moglo pasti na Woodovo mizo; kdo ga je torej pisal?

Anonimna pisma so res slaba podlaga za preiskavo; in dokler se pisec ne oglasi, je pismo anonimno. A zakaj se ne oglasi? Tisti, ki so osumljeni, bodo seveda dejali: Zato, ker ne more ničesar dokazati. Zato, ker ima slabo vest. — Pa vendar je gotovo, da so bila na borzi dobljena in izgubljena premoženja in da je igral politični položaj pri tem glavno vlogo.

Preiskava je pač umestna. Ampak voditi bi se morala z resno voljo, da se dožene resnica. Zdi se nam pa le, da se taka volja pač teatralno kaže, ampak da je v resnici ni. In rezultat bo najbrže ta, da bodo rekli: "Mi ne trpimo grafta. Čim se pokaže sum, ga takoj preiščemo. Ampak preiskava je dognala, da so vsi pošteni in tako je vse all right."

Zgenili so se hribi, rodila se je smešna miška. Kakor že tisočkrat.

DOMOV IZ MEHIKE.

Iz Columbusa, N. M., poročajo, da so dovršene priprave za odhod Pershingove armade iz Mehike in da pričakujejo le še povelje iz Washingtona. Čete se odpeljejo najbrže s severozapadno železnico in pričakuje se, da ne bo mehiška vlada nič ugovarjala porabi železnic v ta namen. To mislimo tudi mi, ker bodo Carranza in tovariši le veseli, če izginejo ameriški vojaki čimprej z mehiških tal. Ampak ameriški častniki se baje boje, da bi poraba železnic lahko povzročila spopade z mehiškimi četami, ki bi mogle železniški transport napačno razumeti.

Ta strah si je najbrže izmislil kakšen žurnalist, da je mogel svojemu listu par besed več telegrafirati. Armadnim oficirjem ne bi mi podtikali take neumnosti. Čitati in pisati znajo vendar tudi Carranzovi oficirji, in če se jim naznani, da odhajajo Američani domov, jim zapojo še kakšno pesem za slovo.

Medtem se primeri včasi še kakšna nerodnost, ki je mirnemu sporazumu škodljiva. Oddelek mehiških banditov je hotel v nedeljo prekoračiti pri Zapati reko Rio Grande. Vnel se je boj z milico. Štirje Mehikanci so bili ranjeni ali ubiti. V Washingtonu bodo imeli menda dovolj hladne krvi, da se ne dajo s takimi dogodki odvrniti od prave poti. Če bo Pershingova armada doma, tudi Carranza ne bo imel več razloga, da ne bi podpisal ameriško mehiške pogodbe.

Nekateri delavci se sramujejo socializma. Stradanja se pa ne sramujejo?

Kongres je dovolil fabrikantom, ki imajo naprave ob Niagarskih slapovih, da smejo porabiti 20.000 kubičnih čevljev vode na sekundo za industrijo. Kapitalizem in prirodna lepota!

PROLETAREC

„LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, $1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe Ivan Molek, 4008 West 31. Street, Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Pubishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year. -:- -:- -:- -:-

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 4008 W. 31. STREET. CHICAGO, ILLINOIS

NAŠE OROŽJE.

Rešitev delavstva iz mezdne sužnosti ni vprašanje kakšne milosti, ampak vprašanje boja in zmage. Nihče ne prinese delavstvu izpolnitve njegovih želja na krožniku. Če si je ne pribori, je nikdar ne doseže.

Za boj je treba orožja in armade. Vojska delavstva je njegova organizacija, najmočnejše orožje v njegovem boju je pa delavsko časopisje.

Ako se vprašamo: "Ali je mogoče delavstvu zmagati — to je uvesti socializem — brez organizacije in časopisja?" moramo odločno odgovoriti: Ne!

Socialistični nauk nam razodeva jasno in neizpodbitno, da more le socializem končno osvoboditi delavstvo in človeštvo sploh izpod kapitalistične sužnosti.

Socializem nam razlaga, da se ne more nič temeljito izpremeniti v korist delavstva, dokler ne pade kapitalistični sistem. Lahko se pač vrste reforme, ki provzroče spremembe, ali izkoriščanje delavstva ostane nedotakljivo.

V današnji družbi sta dva světova, dva razreda ljudi. Na eni strani so tisti ,ki delajo od zore do mraka v potu svojega obraza, na drugi strani pa tisti, ki nič ne delajo, a se žive ob delu prvih. Na prvi strani so delavci-proletarci, brezposestniki, ki nimajo nič druzega nego svojo delovno moč, katero morajo prodajati, če se hočejo preživeti, — na drugi pa multimiljonarji, ki od proletarcev kupujejo delovno moč, da jim ustvarja zopet nova bogastva.

Tako se godi, da nimajo prvi, ki vse ustvarjajo, kruha, drugi pa ,ki lenarijo, žive v razkošju in preobilici.

Če bi se vse to dogajalo po kakšnem nam nerazumljivem zakonu, ne bi nihče ugovarjal tem krutim razmeram, marveč bi se bilo treba samo vdati "v božjo voljo" pa čakati, kaj vse še pride na vrsto. Toda danes vemo prav dobro, kje leže vzroki te neznosne bede in krivic, ki se gode delavstvu. Vemo, da je vzrok gospodarske bede med proletariatom v tem, ker posedujejo kapitalisti orodje, tovarne in ostala produktivna sredstva kakor zemljo, fabrike, rudo in premogokope, železnice in prevozna sredstva itd. Vemo, da je gospodarska odvisnost posledica dejstva, da ne more delavec ničesar producirati brez delovnega sredstva, ki ga posedujejo kapitalisti, in da mora vsled tega biti izročen na milost in nemilost kapitalistom, svojim izkoriščevalcem. In ker vemo to, vemo obenem tudi, da bo delavec šele takrat svoboden, kadar preneha kapitalističen sistem, ki to odobrava; kajti le v družbi, kjer bo ves narod posedoval produktivna sredstva in plod dela, je gospodarska svoboda delavstvu zagotovljena.

Ker vladajo kapitalisti gospodarsko, vladajo obenem tudi politično, kajti politične razmere so le odsev gospodarske moči. Dokler je delavec suženj v rudniku, na železnici, v rudokopu, v fabriki itd., je suženj tudi v občini, deželi in državi.

Če vemo vse to, ne moremo čakati in upati ,da pride kakšno odrešenje od zgoraj ali da se zgodi čudež in da se razmere same spremene v naš prid. Zavedati se moramo, da je vsak uspeh odvisen od naše moči. Samo stremljenje in želje in prazno upanje, da bo že bolje, niso rodile nikdar sadu; vedno je odločevala sila.

Kapitalizem ne vlada "po milosti božji," nego le s svojo močjo. In vladal bo tako dolgo, dokler ga ne vrže druga moč, moč delavstva, moč socializma. Nikjer ni sicer zapisano, kdaj vrže delavski razred kapitalizem ob tla, ali brez koledarja se lahko izračuna in pove, da se to zgodi, ko bo dovolj organiziran, ko bo njegovo orožje dovolj močno.

Za uspešen boj mora pretarijat pridobivati vedno nove moči, ki je potrebna za končno zmago. Te moči so organizacija in časopisje.

Kapitalisti in njih zavezniki — posvetni in neposvetni — in hlapci, znajo prav dobro ceniti moč časopisja, zato je kapitalistično časopisje tako močno. Moč časopisja je ogromna. Časopisje je izzvalo vojne in diktiralo mir; postavljalo in odstavljalo vladarje; časopisje je in še danes pripravlja kapitalistom polje za izkoriščanje.

Brez časopisja bi se kapitalizem ne bil nikdar razvil do svojega viška, ne bi mogel vladati, kakor ne bi nihče mogel ustvariti kapitalizma brez železnic, parobrodov in drugih industrijalnih pripomočkov. Časopisje je kapitalistom meč, zagovornik in prerok. S pomočjo kapitalističnega časopisja vlada kapitalizem krutejše, nego katerikoli kronan glavar.

Odkar se je začelo delavstvo zavedati, spoznavati svoje naloge in zbirati svoje moči, da začne boj za gospodarsko neodvisnost, je imelo kapitalistično časopisje še eno nalogo: Odvajati delavce od njih cilja in napadati njih sobojevnike, z namenom, da bi še nadalje zvesto služili interesom kapitalizma. Kapitalistično časopisje se je odtlje posluževalo vseh, še tako umazanih sredstev, samo da so imela uspeh v dosego njih namena; zbegati delavce in jih pahniti nazaj v tem oin nevednost. Zato najdemo v tem časopisju članke o proslavi izkoriščevalcev, o pokorščini delavstva napram kapitalistom in o poveličevanju patriotizma, kateremu so sami najmanj zvesti. Ljudi, ki so pokradli največ narodnega bogastva, postavljajo za vzor — in kapitaliste, ki so izprešali iz delavstva največ krvavih dolarjev, za patriote in velike državnike.

Zadnji čas, odkar vidi to časopisje, da socializem raste, je začelo včasi prinašati tudi vesti o socialistih in socializmu, toda vedno v taki luči, da služi vedno le kapitalizmu, kajti vsebina teh vesti je zavita in zlagana po kapitalističnem načinu. Na stotine laži o socialistih prineso ti časopisi vsak teden. Po eni strani se delavstvu laskajo, po drugi ga pa napadajo in grdijo.

Nasproti temu časopisju piše vedno v korist delavcev edino socialistično časopisje, katero vzdržuje delavstvo samo.

Socialistično časopisje in socialistična organizacija, kjer je koncentrirano delo za uspešno agitacijo socialističnega časopisja in literature, je najuspešnejše sredstvo v boju proti sedanjemu krivičnemu sistemu, ki mora pasti, čim bo delavstvo dovolj močno.

Brez socialistične organizacije in socialističnega časopisja se delavstvo ne more, in ne bo nikdar osvobodilo!

Zato je pa naloga vsakega zavednega sodruga, da pomaga množiti našo armado, socialistično stranko in našo brigado, Jugoslovansko socialistično zvezo, ter brusiti naše orožje z razširjanjem Proletarca .

Kdor to stori, opravlja najresnejše delo za svobodo.

Premog imenujejo črni diamant. Kmalu bo tudi tako drag kakor diamant.

S trditvijo, da je oglje belo, se ne pobeli.

V naukih cerkvenih očetov je več argumentov za socializem,kakor proti njemu. Ampak sedanje krščanstvo je pozabilo na cerkvene očete.

Nemški kajzer ustanovlja novo korporacijo: "Wilhelm, Gott und Compagnie."

Socialisti uče solidarnost vseh delavcev. Ampak s tistimi, ki nas ob vsaki priliki izdajajo, nimamo nobene solidarnosti.

Zemljiška špekulacija.

Detroit v Michiganu je glasovito mesto. Njegova slava je razširjena po vsej Ameriki, sega pa še dalje, kajti tudi v stari Evropi je znano, da se izdelujejo tam ogromne množine avtomobilov in da je tam doma slavni Henry Ford, v čigar tovarnah zaslužijo delavci najmanje po pet dolarjev na dan.

Detroit v Michiganu je mesto znatne industrije, torej mesto, ki potrebuje mnogo delavcev. Kajti toliko le še nismo napredovali, da bi mogli stroji sami delati.

Delavci so ljudje, ki imajo potrebščine kakor vsakdo. Med drugim potrebujejo stanovanja. V brlogih ne morejo prebivati, kajti civilizacija titisočletij se tudi njih ni ognila; in če bi mogli, ne bi v bližini mesta našli dovolj brlogov.

Industrija v Detroitu se je zelo hitro razvila. To ni v naših časih nič nenavadnega. Ampak take prikazni imajo svoje nujne posledice. Nagel razvoj industrije pomnožuje prebivalstvo z veliko naglico. In naenkrat je v takem mestu lahko več ljudi nego stanovanj.

To je slabo za prebivalce, ki se morajo stiskati po najslabših luknjah kakor čebele v panju, pa še za to drago plačevati. Ampak dobro je za hišne posestnike, zakaj vse, česar primanjkuje, se lahko draži.

Dobro je pa to še za eno kategorijo ljudi v naši prelepi družbi: Za zemljiške spekulante. Kjer primanjkuje hiš, je pričakovati, da se bodo zidati. V oblakih se morejo graditi le gradovi; za hiše je treba stavbišč na zemlji. Kdor ima teh dovolj; ima pa najlepšo priliko, da jih drago proda in tako obogati.

Zemljiška špekulacija se je tudi v Detroitu mogočno razvila. Ljudje, ki razumejo to kupčijo, so ustanovili družbe in so pokupili ogromne plohe zemlje v mestu in okolici, pa jih sedaj na dajo drugače iz rok, kakor z ogromnimi proifti. Ker pa ne mara teh plačevati, kdor ni naravnost prisiljen, leži večina teh zemljišč še nezazidana in draginja stanovanj je od dne do dne občutljivejša.

Sitnost je postala že tako velika, da gre celo vse drugim kakor delavskim krogom za kožo. Zbralo se je več meščanov, ki so večinoma spojeni z industrijo, da bi iznašli močno sredstvo, s katerim bi se tem špekulacijam napravil kraj. Ford sam je objavil oglas, v katerem pravi, da so po njegovem mnenju te špekulacije zelo pretirane in da bodo le škodovale mnogim ljudjem, ki ne morejo za zabavo izgubiti denarja. Nespametno je, pravi Ford, napravljati stavbišča mnogo milj izven mesta, daleč od vodovoda in kanalizacije. Obenem svari svoje uslužbence pred takimi špekulacijskimi družbami, ki so si v nekaterih slučajih izposodile tudi njegovo ime.

Ford se najbrže ne moti v tem, da bodo razni ljudje pri teh špekulacijah izgubili svoj denar. Tako je vedno v kapitalističnem sistemu, kjer velja načelo: "Vzemi drugim, da boš sam več imel!"

Špekulacija z zemljišči je kakor špekulacija z borznimi papirji igra; nihče ne more pri kvartah ali pa pri konjskih stavah dobiti, ne da bi drugi izgubili. Kdorkoli se poda v špekulacijo, prevzame tudi riziko, da jo polomi. Ampak povsod so razlike. Že pri kockah je tisti na boljšem, ki sede s polno mošnjo za mizo. Če ima igralec malo denarja, pa izgubi parkrat po vrsti, mora prenehati; kdor more dlje časa vztrajati, ima več upanja, da obere druge. V kapitalistični špekulaciji velja to še bolj. Kdor je na primer kupil par stavbišč, pa nima dovolj drugega denarja v rezervi, si ne more časa za prodajo tako izbrati, kakor drugi, ki lahko zadržujejo prodajo, dokler se jim ljubi. Tudi v zemljiški kupčiji lahko nastajajo krize; veliki posestniki jih lahko umetno provocirajo, da uničijo male. In prav nič čudnega ne bo, če se zgodi tudi v Detroitu kaj takega.

Ni dvoma, da so veliki špekulanti pripravljeni na to. Kajti profiti, za katere gre, so že sedaj ogromni. Ford pripoveduje, kako je zemljiška špekulacija posegla tudi v njegov žep. Še preden je vpeljal sedanjo plačilno lestvico, je prodal neko zemljišče blizu svoje tovarne; ko se je obrat povečal, je pa sam potreboval tisto stavbišče za razširjenje tovarne in ga je moral kupiti od tedanjih novih posestnikov, ki so pri tej kupčiji zaslužili četrt miljona dolarjev brez dela in brez truda.

To je čeden profit. V njem je pa tudi znamenje, da je vsa špekulacija zasnovana na široki podlagi, in glavnim igralcem gotovo ne bo nič ležeče na tem, če oskubejo nekoliko manjših sošpekulantov za vse, kar imajo. Vest ne igra pri tem nobene vloge. Družba, s katero nima Ford, kakor sam trdi, prav nič opraviti, se imenuje Fordova zemljiška družba. To je očitno reklamno sredstvo; da bi bilo pošteno, se pa gotovo ne more trditi.

Omenjeni meščani si belijo glavo, kako bi ustavili to špekulacijo. Ne bomo prisegali, da jih navaja na to ljubezen do delavstva, ki je seveda najbolj prizadeto od žalostnih stanovanjskih razmer. Najbrže zadene resnico najbolje tisti, ki išče njih brigo v strahu, da utegne zmanjkati delavcev. Detroit ne leži na kraju sveta, da bi ostale razmere, ki vladajo v njem, neznane po Ameriki. Če pa izostanejo delavci, se ustavi razvoj industrije in z njim razvoj profitov. Briga industrijalcev je torej tudi brez človekoljubnosti razumljiva.

Če bo to, kar nameravajo, dosti zaleglo, je drugo vprašanje. Govori se o zakonu, s katerim naj bi se znižali davki na hiše in industrijske naprave, zvišali pa na zemljišča, ki so bila nakupljena le za špekulacijo.

To je zahteva, ki se vjema tudi s socialističnim minimalnim programom. Ali uspešna more biti taka davčna reforma le tedaj, če je dovolj radikalna. Par procentov ni dovolj, da bi se prišlo oderuhom do živega. Kjer gre za miljone, se špekulanti ne ustavijo zaradi par stotakov; če je tak davek majhen, ima enako posledico kakor vsi indirektni davki: Prevali se na konsumente, tukaj torej na tiste, ki zidajo in po njih na stanovalce. Da bi imel tak davek nameravani rezultat, bi moral biti tako velik, da vzame špekulantom ves proit, ki presega normalni "zaslužek" v zemljiški kupčili, tako da ne bi mogli zemljiški volkodlaki imeti nobenega interesa na špekulaciji.

Nikakor pa ne verjamemo, da bodo v Detroitu tako radikalni; zakaj industrijski kapitalisti se morajo bati, da bi se jim vrnilo, kar store zemljiškim kapitalistom. Detroit ni socialistično mesto in Michigan ni socialistična država. Socialističnih reform tam ni pričakovati.

Če bi pa socialisti imeli upravo v mestu in v državi, tedaj mislimo, da bi našli sredstvo, ki bi veliko temeljiteje udarilo zločinsko špekulacijo, kakor sama davčna politika. Stanovanjsko vprašanje bi bilo, kolikor je to v kapitalistični družbi sploh mogoče, najbolje rešeno, če bi občina sama nakupila dovolj zemljišč za pametno ceno, kar bi se omogočilo s primernim zakonom, in bi na njih zgradila hiše, ustrezajoče modernim kulturnim in zdravstvenim zahtevam, pa bi oddajala stanovanja za najemnino, s katero bi pokrivala svoje lastne stroške.

To ne bi bilo dobro le v Detroitu. Bilo bi koristno ne le zaradi znižanja najemnin, ampak tudi zato, da bi izginila stanovanja, ki niso nič druzega kakor gnezda jetike in drugih boleznih. In koristno bi bilo naposled tudi zato, ker bi dobile občine svoj razvoj in splošno ureditev mest bolj pod svojo kontrolo.

Ampak to so socialistične, torej pregrešne ideje. In nič se ni treba bati, da bi se uresničile, dokler je ameriško ljudstvo še tako ljubeznivo, da rajši polni vse kapitalistične žepe na svojo škodo, kakor da bi se postavilo na svoje noge.

Puška v šoli.

V mnogih višjih šolah v Zedinjenih državah vpeljujejo vojaški pouk. Tudi Chicago je že na vrsti, in dolgo ne bo trajalo, ko bodo dijaki streljali v tarčo, ekscerirali in sploh delali vse to, kar se navadno dela v vojšnicah. Vojni tajnik Baker je odobril od šolskega superintendenta Shoopa izdelani načrt in dovolil, da bo vodil ta pouk kapitan zvezne armade E. H. Steeves, kateremu bodo dodeljeni štirje lajtnanti in 16 seržantov. Dijaki sicer ne bodo prisiljeni, da se udeleže tega pouka; toda v praksi postane tak fakultativen pouk navadno obligatoričen, ker se najde zelo malo takih, ki bi se odtegnili šegam večine. Našla se bodo že sredstva, s katerimi se bo vojaški pouk dijakom "prikupil". To ni težko, če je le kaj dobre volje; in dobre volje, da pritegnejo če mogoče vse dijake k orožnim vojam, bo dovolj.

Za dekleta se vpelje sanitetni pouk. Učila se bodo delati obveze, streči bolnikom, pomagati zdravnikom in podobne reči.

Razkrimo svojo grešno dušo in priznajmo odkritosrčno, da nismo prav nič presenečeni. Kdor se je sploh hotel toliko potruditi, da je odprl oči in pazil, kaj se godi v deželi, je moral biti davno prepričan, da pride do tega. Da se je vlada zavzemala za take načrte in da so jih priporočali zastopniki armade, je le ena plat te medalje; druga je ta, da niso vsi podobni poizkusi naleteli na noben resen odpor, in človek se najbrže ne moti, če pravi, da je, če ne večina, pa vendar gotovo velik del ljudstva popolnoma zadovoljen z njimi.

Ne pravimo, da ni bilo nobenih protestov. Te smo pač našli v raznih socialističnih listih. Tudi pacifisti so se tupatam oglašali in globoko vzdihavali, kako strašno bo, če se bodo že majhni otroci učili moriti ljudi. Ali vsi taki protesti so bili praktično skoraj brez pomena, in novembrske volitve so najboljši dokaz za to. Marsikdo je pričakoval, da bo pacifizem pri teh volitvah igral veliko vlogo; bilo je celo mnogo sodrugov, ki so postavljali velikanske nade v "antimilitariste", ker ne bi mogli glasovati ne republičansko ne demokratično, če ne bi hoteli odobravati vojaške načrte obeh teh strank. In računali so, da dobe socialisti dva miljona glasov, največji del prav od takih pacifistov.

Nismo jih dobili. Dasi smo imeli mnogo agitatorjev, ki niso godli nič druzega, kakor večno pesem "Dol z orožjem!" in nekoliko časopisov, ki so tolkli le na mirovni boben, vendar nismo dobili dveh miljonov glasov.

Mi jih resnično nismo pričakovali. Kdor je čital naš list, nam lahko pritrdi, da nismo obljubovali čudežev in nismo trosili nobenega optimizma. In niti ne plačemo sedaj, ko vidimo, kako kruto so prevarjene nade optimistov. Kajti glasovi, ki bi se pridobili le zaradi enega gesla, ki bili preklicano malo vredni; dva miljona takih glasov še nikakor ne bi pomenilo dveh miljonov socialistov. In če se stvar predari, je sicer res, da potrebujemo glasove, ampak prav tako je res, da potrebujemo še bolj socialiste.

No, volitve so na vsak način pokazale, da imajo pacifistična gesla neverjetno majhen vpliv na ameriške mase. Če pa vidijo vladajoči, da jim daje ljudstvo proste roke in da celo odobrava njihovo početje, bi morali biti čudni patroni, da bi opustili svoje namene.

Militarizem prihaja v Zedinjene države ne le po volji kapitalizma, ampak z odobrenjem ljudstva, z odobrenjem velikega dela ameriškega delavstva.

To ni dokaz, la je militarizem zaradi tega lepši in boljši, ali pa da bo celo bolj demokratičen. Ljudstvo odobrava včasi največje neumnosti in zločine; včasi jih celo zahteva. Kajti tudi ljudstvo ni tisto božanstvo, pred katerim je treba poklekniti in mu prižigati kadilo. Razlika je med zavednim in nezavednim ljudstvom; nezavednemu ni delati demagoških poklonov, ampak treba je gledati, da se privede k zavesti.

Večina, brez strahu se lahko pravi znatna večina ameriškega delavskega ljudstva je razredno in politično nezavedna in zato dovoljuje kapitalizmu, da vpeljuje militarizem. Vladajoči se danes po pravici lahko sklicujejo na to, da ga vpeljujejo s pooblastilom ljudske večine.

Vpričo vsega, kar militarizem v Ameriki že zahteva in kar bo tudi iz navedenih vzrokov dobil, je vpeljevanje vojaškega pouka v šole še najmanjša nesreča. Ne glede na to, da nas utegne zopet kdo razglasiti za heretika, celo priznavamo, da bi nam bil tak pouk pod gotovimi pogoji popolnoma všeč.

Seveda so pri tem pogoji neizogibni in nanje je treba polagati največjo važnost.

Mi mislimo še vedno, da ni bilo vse, kar so socialisti učili in pisali in imeli v svojih programih pred vojno, brez repa in glave. Tistim, ki pridigajo, da se mora ves socializem postaviti na nove podlage, se nikakor ne prištevamo. Kljub vsem zmotam, ki so se zgodile tekom vojne, tudi še mislimo, da je imel socializem doslej v Evropi boljšo oporo kakor v Ameriki, da je bil tam teoretično bolje podkovan in praktično uspešnejši.A tam je socializem sam nastopal za brambovski pouk v šolah in zahteval vzgojo, ki napravi človeka sposobnega za brambovstvo; "Erziehung zur Wehrhaftigkeit" pravijo nemški, in podobno se izražajo drugi programi.

To se ni zahtevalo zato, da bi se "že majhni otročički pripravljali za umor," ampak za to, da ne bi ostala orožna sposobnost vedno privilegij vladajočega razreda, temveč da bi postala last ljudstva samega. Če človek ve, kako se orožje v slučaju potrebe rabi, še ni treba, da bi zato bil morilec; in če se nauči, kako se bo najbolje varoval, ako bo napaden, se mu s tem ne vcepljajo nobeni mesarski instinkti.

Puške so na svetu in z resolucijami jih ne odpravimo. Vse, kar je, je dobro poznati; tudi poznavanje puške je bolj koristno kakor škodljivo. Pri tem prihaja najbolj v poštev, da ima vladajoči razred orožje na razpolago in ga noče za nobeno ceno odložiti. ar ima nasprotnik, je pa vedno dobro poznati.

Zahteva orožnega pouka v šolah, s čimer je v zvezi zdrava telovadba, higieničen pouk in vse, kar pomaga človeka napraviti močnega in čilega, je posledica socialističnega protimilitarističnega stališča. Vojašnica je leglo militarizma. Zato so evropske stranke zahtevale, da se prenese brambovski pouk v šole. In če bi se to v Zedinjenih državah tako izvršilo, kakor so hotele socialistične stranke v Evropi, ne bi mi prav nič protestirali.

Ampak tu so pogoji.

Vojaški pouk se vpelje v višje šole. To se pravi, da to ne bo ljudski pouk, ampak treniranje privilegiranih. Višje šole niso šole proletariata. Delavski otroci, ki morejo obiskavati kaj več, kakor ljudsko šolo, so izjeme. Vpričo vedno bolj se razširjajočega otroškega dela so sinovi delavstva boljinbolj prisiljeni, da odhajajo iz ljudskih šol naravnost v delavnice. Tako bo vojaški pouk privilegij buržvaznih sinov, torej tistih, iz katerih se večinoma rekrutirajo nasprotniki in sovražniki delavstva.

Drugo je to: Pouk bodo vodili oficirji armade. To se pravi, da ne pojde za vaje v rabi orožja, temveč za militaristično dresuro. Armadni častniki ne morejo iz svoje kože; oni bodo nastopali v civilni šoli tako kakor v vojni akademiji; tu se ne bo dijakom le razlagalo, kako je sestavljena puška, kako porabiš grm za kritje, kako ne smeš teči, če nočeš biti gotovo zadet, ampak tu se bo dijakom res vcepljalo militaristično mišljenje, vzgajali se bodo za džingovstvo in orožni pouk bo kasarniška ura v šoli.

Toda kdo bo zabranil take načrte? Kdo zastopi danes militarizmu pot?

Dokler ne bo večina ameriškega delavstva prepojena z duhom socializma, temeljitega socializma, ki ne ostaja na površju in se ne zadovoljuje z lepimi frazami, ima militarizem široko cesto pred sabo. Več socializma! To je najvažnejši klic.

Še ena utopija.

Zavezniki so odklonili mirovno pogajanje na tisti podlagi, ki jo je ponudila Nemčija. Skoraj da je s tem pogajanje sploh odklonjeno, vsaj za sedaj, četudi imajo optimisti še take upe, kakor da se pišejo državne izjave sploh le za šalo. Oni si predstavljajo stvar tako, kakor da so sestavile centralne sile svojo noto, zavezniki pa svojo, le zato, da prideta oba dokumenta v zgodovino; sedaj, ko je to opravljeno, pa napiše prezident Wilson dvoje pisem, na katera že čakajo v Berlinu in Londonu, potem izvolijo nemški in angleški zavezniki svoje delegate, kar je vse lahko v štirinajstih dneh opravljeno, in tedaj se snide konferenca, kajpada v Haagu. Veliko Noč pa bodo vojaki že obhajali doma, kjer bodo namesto vojnega kruha jedli piruhe in potice.

Rekli smo že, da ni mirovno pogajanje niti po zavezniški noti popolnoma nemogoče. V tonu sta si izjavi obeh vojnih strank zelo podobni; obe sta namreč samozavestni, obe sta žaljivi za nasprotno stranko in obe podtikata vso odgovornost sovražniku. Če bi le ton odločeval, tedaj ni mostu med enim in drugim stališčem, in nič druzega ne ostane, kakor nadaljevanje vojne — bagigavedi, doklej. Kljub temu ni možnost pogajanja popolnoma izključena; ampak če je poizkus kupčije sploh mogoč, se morajo izpolniti pogoji, o katerih se na noben način ne more reči, da so lahki.

Če je Nemčija resno želela mir, tedaj ni mogla storiti večje napake, kakor da je zopet nastopala v pozi zmagovalke in da je metala odgovornost za vojno zaveznikom pod noge. S tem je izzvala tisti odgovor, ki ga je dobila od zaveznikov in ki skoraj ni mogel biti drugačen. Ako bi bili v Londonu na besede o nemški zmagovitosti in na žuganje z mečem molčali, bi bili s tem priznali, da so poraženi. In tega ni mogel nihče pričakovati. Prav tako bi bili priznali, da so začeli vojno, če bi bili molčali na trditev, da je bila vojna centralnim silam vsiljena.

Ker niso mogli zavezniki sprejeti tega očitanja, so ga morali zavrniti, in to je hočeš nočeš dalo noti tisti ton, v katerem je bila sestavljena in tisto barvo, ki mora Nemčijo jeziti.

Ko je prišla nemška ponudba v javnost, je zašumelo po gozdovju zavezniškega časopisja: Nemčija nas vnovič insultira! Na to ne more biti drugega odgovora, kakor nadaljevanje vojne!

Ko je bila objavljena zavezniška nota, je enako zadonelo v Berlinu, na Dunaju in v Budimpešti: To je angleška nesramnost! Na to more le meč odgovarjati!

Obe noti sta naredili velikanske težave. O tem se prav nič ne smemo motiti. Kljub temu je gotovo, da si žele miru na obeh straneh in da bi bili do smrti veseli, če bi se kdo našel, ki bi jim pomagal iz zadrege. Ampak kdo naj izvrši to umetnost?

Predsednik Wilson misli, da je on tisti korenjak. Ker je tudi Švica in za njo še Švedska, Norveška in Danska podprla njegov korak, se čuti močnega v vlogi poštenega mešetarja. Želeli bi mu prav od srca mnogo sreče. Toda vpraša se, če je njegova moč res tako velika kakor njegova zavest; če je tako velika, da more premagati vse ovire, zlasti da more popraviti napake, ki so jih storili — drugi.

Majhno upanje je v tem, kar pravi zavezniška nota o nemški ponudbi, ki ni nikakršna ponudba, ker ne obsega pogojev. Če bi Nemčija naznanila svoje pogoje, bi se torej lahko govorilo o ponudbi. Zdi se, da misli predsednik Wilson, da je sedaj res treba le dobiti nemške pogoje. Ali pa morda še manj; kajti grof Andrassy trdi, da jih Wilson že ima. Odkod je to baš Andrassyju znano, ne vemo. Mogoče je.

Ampak s tem vendar še ni opravljeno vse. Gotovo so centralni zavezniki o svojih pogojih vsaj v velikih potezah na jasnem; če so izdelani bolj podrobno, če so Wilsonu obljubljeni ali celo že naznanjeni, je drugo vprašanje. Toda naj že leže v predsednikovi miznici, naj so šele na poti, ali pa naj se sestavijo, ko se snidejo predsedniki centralnih parlamentov, kakor je napovedano — važnejše od vsega tega je, kaj obsegajo ti pogoji.

Ne gre za to, da bi soglašali pogoji centralnih sil s pogoji zaveznikov. To je popolnoma izključeno. Nemčija ima zahteve, Anglija ima zahteve. V tem je naravno nasprotje. Vpraša se le, če ni to nasprotje tako veliko, da je premostitev sploh nemogoča.

Zdi se pa, da je diferenca res velika. V vseh vesteh, kar koli jih je prišlo iz količkaj resnih virov v javnost, se ponavlja zahteva Nemčije, da se izpremene razmere na Balkanu. O tem, kako naj se izpreme, so namigavanja zelo različna. Med njimi so celo taka, ki so z ozirom na vojni položaj navidezno zelo dobrohotna. Neka vest pravi na primer, da naj se obnovi Srbija, le ne pod Karadjordjevići, ampak pod kakšno drugo dinastijo; ta Srbija naj odstopi kos svojega ozemlja na severovzhodu Avstriji in Bolgarski, dobi naj pa za odškodnino kos Albanije, dočim bi se z južno Albanijo naplačala Grška.

Če se vzame v poštev, da je Srbija dejansko uničena, izgleda ta ponudba kakor nepričakovana ljubeznivost. Izguba teritorija ob Donavi bi bila sicer bridka; ampak Srbija bi prišla do Jadranskega morja in s tem bi se uresničila skoraj največja njena želja.

Ampak veliki problem ni, kaj poreče Srbija tej kupčiji; odločilno je, da se bo Anglija tej izpremembi upirala na vso moč, ne iz ljubezni do Srbije, temveč zaradi svojih lastnih interesov. S tem bi bil namreč zgrajen most za Nemčijo iz Berlina čez Balkan, Malo Azijo v Mezipotamijo, do indijskih vrat. Malo je Angliji na tem ležeče, ali ima Srbija par kvadratnih milj več ali manj. Ona zahteva Bosno in Hercegovino za Srbijo; toda če je na konferenci ne dobi — in po sedanjem položaju je gotovo, da je ne dobi — ne bo zaradi tega vnovič začela vojne. Če se ji pa pravi, da hoče Nemčija prosto pot do Bagdada, je komaj verjetno, da se bo John Bull hotel pogajati.

Vse vesti, tičoče se preureditve na Balkanu, kolikorkoli se sicer razlikujejo, soglašajo v tem, da zahteva Nemčija balkanska vrata v Azijo.

To so razlogi, zaradi katerih je upanje preklicano majhno in imajo optimisti slabe izglede.

So pa razun njih drugi, treznejši, ki vidijo in spoznavajo težave in ne verujejo v spravo vlad. Imenovali bi se torej lahko pesimiste; ampak obsedel jih je vendar vrag optimizma druge vrste.

"Vlade so jo zavozile", pravijó, "in sedaj imajo narodi besedo."

Kakšno besedo?

"Revolucija!" odgovarjajo.

Utopija! Fantazija!

To besedo o revoluciji smo že tolikokrat slišali tekom vojne, da je človeku že žal, ker se taka lepa reč tako zlorablja. Sedaj jo je baje celo Tisza rabil; neko poročilo pravi, da je približno dejal: "Vojna se bo končala s popolno izkrvavitvijo, če se ne bodo prej narodi v revoluciji uprli svojim vladam." Če je madjarski grof res kaj takega dejal, tedaj je seveda mislil na revolucijo v Rusiji, v Indiji, v Alžiru — na Ogrskem pa gotovo ne. Kajti doma zna bolj upore zatirati kakor podpirati.

Ampak kdorkoli govori sedaj o revoluciji, sanjari. Seveda bi bilo to najlepše, kar bi se sploh moglo zgoditi v Evropi. Seveda bi splošna revolucija prekrižala vse račune diplomatov. Seveda bi pometla vsa vprašanja dinastij, ker bi vrgla krone in žezla sploh v ropotarnico. Če bi prišlo do revolucije!

Toda zdi se, da so ljudje, ki tako govore, popolnoma pozabili, kaj je revolucija in kaj je zanjo treba. Oni očitajo narodom, da trpé vse gorjé, pa se ne upro. A narodi so vendar nedolžni in z vsemi očitanji se obsipavajo po krivem.

Kje pa so sedaj narodi?

Na frontah, v zakopih, ob Sommi, v Karpatih, v Solunu. Tisti, ki so ostali doma, storé lahko to, kar se je tupatam zgodilo: Nekoliko šip pobijejo, par branjarij izpraznijo in v strastni jezi iztresejo moko v kanal, namesto da bi jo odnesli domov. Potem jih pretepo, nekoliko zapro, morda še katerega obesijo. S kakšno močjo, s kakšnim orožjem, predvsem s kakšno organizacijo naj začno resno revolucijo zoper strojne puške in kanone?

Eh, če bi mogel kdo organizirati tiste, ki so na frontah — to bi bila druga reč. Ampak odkod naj pride tisti bog? Kajti božanske sile bi moral imeti, da bi zasejal revolucionarno misel in — kar je važnejše — omogočil revolucionarno dejanje od enega do drugega krila fronte, raztegnjene na sto in sto milj, ker ne ve kompanija, kateri oddelek je desno ali levo od nje. Božanske sile bi moral imeti, kdor bi hotel dopovedati nemški armadi, da je angleška enako pripravljena in bolgarski, da prične rumunska enako revolucijo.

Tega boga ni. Pač pa je sugestija vsake vlade, da je sovražnik vsega kriv; faktično je razpoloženje vojakov, da verjamejo svojim vladam, in če že ne verjamejo, da nimajo nobenega zaupanja v svojo revolucionarno moč. Činjenica je, da ni revolucionarne organizacije, ne revolucionarnih voditeljev, ne revolucionarnega načrta.

Narodom se ne sme očitati, da ne storé tega, česar ne morejo. Za revolucijo niso bili sposobni, ko je vojna izbruhnila; vojna jim pa ni dala sposobnosti, katero bi bili potrebovali prej.

Lastna režija.

V zadnjem zasedanju je kongres dovolil 11 miljonov dolarjev za ustanovitev vladne tovarne, v kateri naj bi se izdelovale jeklene oklepne plošče za ladje. Podjetje, v katero se vtakne enajst miljonov dolarjev, je že nekaj, in zato je precej razumljivo, da je stvar povzročila dosti hrupa v kongresu, v časopisju in v prizadetih kapitalističnih krogih. Schwab je izdal lepe tisočake za agitacijo zoper to podjetje in je preplavil vso Ameriko z brošurami, ki so hotele dokazati, da delajo Zedinjene države same sebi škodo.

To je bilo res nezaslišano. Amerika se je hotela izneveriti svoji preteklosti. Vedno je tukaj veljalo načelo, da spada vsaka produkcija v privatne roke; to je amerikansko — so dejali — in vse drugo je neamerikansko in socialistično.

Kongres je pa vendar sklenil ustanovitev vladne tovarne, ker so privatni kapitalisti že tako nesramno odirali strica Sama, da je bilo tega tudi vladi preveč. Ravno strastna agitacija jeklarskih oderuhov je veliko pripomogla, da je bil zakon sprejet.

Ampak to je bilo po leti. Medtem so minili meseci, celo letna številka se je že izpremenila, in vroče glave so se ohladile. Med vladnimi uradniki v Washingtonu se že širi mnenje, da ne bo naposled iz vsega podjetja nič in da ostane vse pri starem. Kljub dolgemu času, ki je že minil, odkar je bil zakon sprejet, se niso mogli mornariški izvedenci odločiti niti za prostor, kjer naj bi se tovarna zgradila. Uvaževali so sicer, že razne kraje, n. pr. Brooklyn, Newark, Sandy Hook, toda vojna akademija je prišla do zaključka, da bi morala biti tovarna kakor kakšen arzenal ali vojni magazin varna sovražnega napada ali osvojitve. Vsled tega bi morali biti izključeni vsi kraji vzhodno od alleghenskih hribov ali pa zapadno od Rocky Mountains.

V tem oziru imajo vojaški modrijani lahko prav. Ampak med enim in drugim gorovjem je na ameriškem zemljevidu še precejšen košček prostora; in če mora biti vladna tovarna varna, da je sovražnik ne osvoji, velja to menda tudi za vsako privatno podjetje, od katerega hoče vlada dobivati svoje vojne potrebščine. Vlada pa gotovo lože ukazuje sama sebi kakor privatnemu podjetniku, kje naj gradi.

V vprašanju prostora torej ne more biti resne zapreke. V poštev prihaja, da plačuje vlada sedaj po 42 dolarjev za tono ladijskih oklepov, in mornariški tajnik Daniels je prepričan, da bi jih vlada v vlastni režiji lahko mnogo ceneje izdelovala.

Ne more biti dvoma, da ima Daniels prav. Seveda bi moralo biti vodstvo podjetja v strokovnjaških rokah; ker ni treba vladi gledati na to, da napravi profit, bi moralo biti njeno izdelovanje, če bi bilo pravilno urejeno, za toliko cenejše, kolikor znaša v privatnem podjetju kapitalistični dobiček. O tem bi se le tedaj lahko dvomilo, če bi vlada ustanovila kakšno majhno delavnico, kajti da ne more malo podjetje uspešno izdržavati konkurence velikega, je res. Toda če bi se v tej tovarni izdelovalo vse, kar potrebujejo ladje jeklenega, bi bila to že velika produkcija. In denar, ki bi se na ta način prihranil davkoplačevalcem, bi znašal vsako leto nekoliko miljonov.

Nezmisel je, če kriče privatni izkoriščevalci, da je to socializem. Podržavljenje vse orožne produkcije je pač socialistična zahteva, zato pa še ni socializem. Tudi osemurni delavnik je socialistična zahteva, ampak smešno bi bilo trditi, da je to socializem.

Vladna režija v orožni industriji ni priporočljiva le zaradi varčevanja, ampak tudi iz drugih važnih razlogov.

Orožje se izdeluje danes, izdelovalo se bo jutri in pojutrišnjem; izdelovalo se bo tudi po sedanji vojni, pa naj bodo mirovni pogoji kakršnikoli. Če govori Bethmann Hollweg ali Lloyd George o razoroženju, ne misli ne eden ne drugi na to, da se odpravi orožje sploh s sveta. Naj se ustanove po sedanjem klanju kakršnekoli državne zveze, toliko je gotovo, da ne bo nobena država drugi popolnoma zaupala. Sklenejo se lahko pogodbe, ki omeje trdnjave; vlade se lahko domenijo, v kakšnem razmerju naj bodo brodovja posameznih dežel; vojaška sila v bližini mej se utegne določiti. Ampak vojaštvo bodo vzdrževale in orožje bodo fabricirale države tudi nadalje. Saj je n. pr. Bethmann Hollweg, ki je govoril zadnje čase toliko o razoroženju, kolikor se ni o tem v Nemčiji še nikdar govorilo, kategorično naglasil, da si ne da njegova dežela zaradi tega vzeti splošne vojne obveznosti.

Če ne bi bilo drugega vzroka, bi države že zaradi notranjih razmer vzdržavale vojaštvo. Kajti "domačih sovražnikov" tudi po vojni ne bo zmanjkalo. Tisti, ki vedo, kaj je vojna prinesla narodom in kako je pospešila kapitalizem, so celo prepričani, da jih bo vedno več. In dokler bodo države kapitalistične, bodo hotele krotiti "notranjega sovražnika." Za to bodo pa potrebovale orožje. In dokler ne bo delavstvo socialistično, bo dobiti dovolj delavcev, ki bodo fabricirali take reči.

Ako spoznavamo, da je tako, moramo pa tudi priznati, da je razlika, če fabricirajo vojne potrebščine privatni kapitalisti ali pa države same. Vladna režija gotovo ni čudežno sredstvo, ki prepreči vsako vojno. Ampak poleg vseh drugih vojnih nevarnosti je ena tudi v privatnokapitalistični produkciji vojnih potrebščin. Gospodu Schwabu v Zedinjenih državah ali pa Kruppovi familiji na Nemškem bo vedno ljubše, če proda veliko svojega blaga, kakor če je malo naročil. V miru je kupčija tem boljša, čim bolj se razvija militarizem in čem bolj se širi strah pred konfliktom. Oboje pa pospešuje vojno nevarnost. In prav to je v interesu orožnega kapitala; iz vojne nevarnosti se najlože izleže vojna, ki je največji blagoslov za morilno industrijo. Ker ne prihaja tak blagoslov vedno sam od sebe iz nebes, se pa tisti, ki si ga žele, radi včasi potrudijo, da ga izsilijo.

Privatni kapitalist, ki nima od oboroževanja in vojne pričakovati novenega dobička, ne bo žrtvoval nobenega centa za vojno agitacijo in zahrbtne intrige. Če odpade od mnogih vojnih vzrokov vsaj eden, je to vendar dobiček za mir.

V Ameriki je oboroževalna agitacija velikanska. Tiste parade za "Preparedness", ki so se vršile lani poleti, so še najmanje. Kongres je še danes popolnoma vprežen v militaristični voz; roman za romanom, četudi ne drug od drugega boljši, pa drug od drugega debelejši slika ameriško nepripravljenost. V kinematografskih gledališčih je vsaka tretja slika militaristična. Po cele mesece se vlačijo serije, ki niso nič druzega kakor oboroževalna agitacija. Celo po cerkvah se lahko slišijo kanonske pridige.

Velik del te agitacije bi odpadel, če je ne bi podpiral denar oboroževalnih kapitalistov. A tisti hip, ko ne bi imeli gospodje multimiljonarji pričakovati novih miljonov od šrapnelov, bomb, plošč, podmorskih ladij i. t. d., ne bi žrtvovali nobenega dajma za to "patriotično" agitacijo.

Koliko nevarnosti za mir tiči v privatni produkciji orožja, nam kaže navidezno majhen slučaj. Razmerje med Ameriko in Mehiko je že davno napeto. Krivda je na obeh straneh. Zaradi te napetosti je vlada prepovedala izvoz orožja v Mehiko. Če imajo tam slabe namene, bodo gotovo tem bolje podprti, čim bodo militaristično močnejši. Kdor daje Mehikancem orožje, povečava vojno nevarnost. A dajejo jim ga — ameriški municijski kapitalisti. Pravkar je bil zopet mehiški konzul v New Yorku aretiran, ker je pošiljal orožje iz Zedinjenih držav v Mehiko. Če bi bila fabrikacija orožja v rokah vlade, bi bilo to nemogoče.

Razlogov za podržavljenje vse vojne industrije je torej na kupe. Zedinjene države so storile majhen korak v tej smeri, a zdi se, da so se ga že same ustrašile.

Mornariški tajnik je prepričan, da bi bilo za vlado koristno, če bi imela podjetje v svojih rokah. Kongres je sklenil zakon in dovolil investicijo. Pa vendar se nič ne gane in resni glasovi se slišijo, da ne bo iz vsega skupaj nič.

Le kdor je naiven, more verjeti, da dela vprašanje prostora take preglavice. Večja zapreka od prostora so kapitalistični interesi, ki nedvomno pritiskajo z vso silo, da bi si ohranili mastne profite; in sedaj je vprašanje, ali se bosta res vlada in kongres tudi v tem vprašanju vklonila gospodom miljonarjem. Skoraj je videti, da se bosta.

UTRINKI.

Italijanska vlada je s posebno naredbo proglasila sladkor za državni monopol. Ves sladkor je sedaj pod kontrolo vlade in razdeljen v sorazmerni količini na vsakega prebivalca, za kar bodo izdani posebni listki, kakršni so v rabi za meso in kruh v Nemčiji in Avstriji.

Državni monopoli se v Italiji množe kakor gobe po dežju. Nevednežem se zdi, da je tudi to socializem.

Graška "Tagespost" filozofira: Balkanska orientalna sekcija avstrijskega orientalnega in prekomorskega društva je imela pred kratkim sejo, o kateri se je sedaj izdalo tiskano izvestje. Bodoča balkanska politika se bo naslanjala v bodoče na štiri glavne točke: 1. Lojalni politični odnošaji. 2. Nova trgovska politika. 3. Sporazum z Ogrsko in 4. skupno delo z Nemčijo. V ta namen je treba prepotovati celo Bolgarsko in v njej osnovati kakor tudi v Turčiji nemške sole, ki bi olajšale eksport.

He he!

V Avstriji so na podlagi § 26 tiskovnega zakona sledečim ameriškim listom prepovedali prihod v državo: "Jadran", ki izhaja v Buenos Aires", "Jugoslavenska država", Antofagasta, Chile, "Hrvatska Štampa", Youngstown, O., "Napredak" v Chicago, Ill., "Srpska Sloga", Pittsburgh, Pa., "Srpski Radnik", Cleveland in "Srpsko Jedinstvo", San Francisco, Cal.

Prepoved in konfiskacija — to je stara avstrijska modrost.

Avstrijski listi poročajo, da so veleizdajniški proces proti državnemu poslancu Soukupu, uredniku praškega "Časa" Hajeku, Dušeku in tovarišem, ki se vrši pred domobranskim divizijskim sodiščem, dne 20. novembra v svrho novih poizvedb glede nekaterih obtožencev odgodili.

Že dlje časa je znano, da je tudi sodrug dr. Soukup obtožen radi veleizdajstva, nikakor pa ni mogoče izvedeti, v čem je pravzaprav njegov grozni "zločin". V Avstriji postane človek zlasti v sedanjih časih kaj lahko veleizdajalec.

Sodrug Soukup je tudi v Ameriki znan, ker je bil leta 1912 na povabilo češke socialistične zveze na daljši agitacijski turi in ga je tudi mnogo slovenskih sodrugov slišalo.

Na ukaz cesarja Karla I. bo glavno ravnateljstvo "najvišjih" zasebnih in rodbinskih zakladov podpisalo 10 miljonov kron imenske vrednosti petega avstrijskega vojnega posojila in ravno tako visoko svoto petega ogrskega vojnega posojila.

Če se vzame v poštev, da gre vojni za habsburške interese, je teh deset miljonov majhna svota. Kar so morali podpisavati revni ljudje, jih je veliko bolj bolelo.

Avstrijski vojni tiskovni urad je zopet izdal poročilo o italijanskih oficirskih izgubah, ki se glasi:

Po neki zasebni statistiki imajo Italjani od začetka vojne mrtvih: 11 generalov, 128 polkovnikov in podpolkovnikov, 194 majorjev, 1014 stotnikov, 882 nadporočnikov in 3248 poročnikov. Od 1. do 16. novembra so padli 3 polkovniki in podpolkovniki, 4 majorji, poleg tega 27 stotnikov, 29 nadporočnikov in 70 poročnikov.

Kajzer Viljem je, kakor poročajo časopisi, daroval papežu razkošno vezano in okrašeno sveto pismo. — V času svetovne vojne je to od Viljema res primeren dar.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908. Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrich, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Žele, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovčič, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Jakob Kocjan, 1400 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavriš, box 8, Yukon, Pa.
2. porotnik: Frank Bavdek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. porotnik: Anton Welly, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Škufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
Franc Kos, Conemaugh, Pa.
Mihael Flek, R. F. D. 7, b. 143-a, Johnstown, Pa.
Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
Ivan Hribar, 709 Brood St., Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov na naslov Blas Novak, S. D. P. Z. & Conemaugh Deposit Bank v Conemaugh, Pa.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

O JEZUITIH.

(Konec)

Trdilo se je, da se najde lahko v vseh najgrših komplotih, o katerih spričuje zgodovina, jezuitska roka, da je jezuit stanoviten le v naklonjenosti napram svojemu redu, da pa je v nekaterih krajih najnevarnejši sovražnik svobode in v drugih občnega reda in miru. Zmage, s katerimi se hvali, da jih je privojeval v prid cerkve, so po spričevalu velikih mož te cerkve bolj navidezne nego istinite.

Z velikim uspehom je spravljal ta red vse pod oblast katoliške cerkve, ali to je delal s tem, da je krojil cerkvena določila, kakor jih je ravno rabil. Pravi, da je veliko ljudi spreobrnil, ali drugi pravijo, da je spreobrnjencem zakrival pravo vero in da je drugim privolil uklanjati se starim bogovom, da se izognejo preganjaju, če so le na tihem zmolili očenaš. Tako se ni ravnalo samo v ajdovskih deželah.

Ni se bilo čuditi, če so drvili ljudje iz vseh, tudi iz najvišjih stanov k spovednicam jezuitov, ker nihče ni zapustil teh spovednic nezadovoljen. V njih je vedel ta spovednik vsem prav napraviti. Bil je le toliko strog, da ni pustil hoditi onih, ki so pred njegovim duhovenskim tribunalom klečali, v cerkve dominikancev in frančiškanov. Če je imel jezuit opraviti z resnično pobožno dušo, je govoril najlepši jezik cerkvenih očakov, ali za one, in ti so najštevilnejši, ki imajo toliko vere, da postanejo nemirni, če so krivično ravnali, pa ne toliko, da bi krivice ne storili, je imel druga zdravila. Ker jih ni mogel od greha odvrniti, je gledal na to, da jim je kesanje prihranil. Njegova lekarna je imela raznovrstna mila zdravila za razne vrste bolnih vesti. Po njegovih redovnikih pisane in po generalih odobrene knjige jezuitske so imele tolažila za hudodelce vseh stanov. Iz njih se uči bankrotnež, kako se skriva brez greha premoženje pred upniki. Služabnik se uči, kako brez greha svojemu gospodu s srebrno opravo lahko uide. Hudobnež dobi v njih zagotovilo, da sme krščen človek prenašati pisma zakonskih žensk njihovim ljubimcem. Francoski plemenitaši so dobili od njih sodbo, da je dvoboj dovoljen. Goljuf je dobil toliko prostora, da je zadostil za uničenje pogodb in pričevanj. Zares, če je človeška družba dalje obstajala, če sta življenje in lastnina bila sigurna, se je zahvaliti poštenosti in humaniteti, ki so zadržavali ljudi storiti, kar je družba jezuitov spoznala kot pravo in vestno.

Tako je bilo čudno dobro in hudo spojeno v značaju teh slavnih redovnikov, pa ravno v tej mešanici je tajnost njene velikanske moči. Le hinavske narave ne bi mogle priti do take premoči; tudi strogi moralisti ne; le možje, ki so odkritosrčno bili navdušeni in so s to navdušenostjo stremili po velikem smotru in ki niso bili izbirčni v sredstvih, so mogli pridobiti tako moč.

Tako Macaulay. Ali so jezuitje še tega duha in teh lastnosti, tega ne bomo razmotrivali. Ali v Ameriki jih imamo, tu imajo svoje šole, katere se spoznajo v boju rimsko katoliških škofov proti drugim vernikom in delavcem, ki se borijo za zboljšanje svojega položaja. Vse je dobro v dosego njihovih namenov, tudi prijateljski objemi. S temi šolami ima tudi socializem opraviti.

Lemont, Pa.

Društvo "Jasna Poljana" št. 10 S. D. P. Z. naznanja, da je za leto 1917 vnovič izvoljen ves stari urad. Le sedež je premeščen iz Brownfield, Pa., v Uniontown, Pa. kjer bodo zanaprej tudi mesečne seje. Ed. Salokar.

Ljudožerci na Salomonskih otokih.

O kanibalizmu na Salomonskih otokih (pri Avstraliji) podaje obširen popis R. Parkinson, izborni poznavalec Južnega morja, ki je 30 let med domorodci živel in preiskoval ter deloval. Parkinson pravi: Splošno se trdi, da so prebivalci Salomonskih otokov brez izjeme ljudožerci. Na večjih otokih je kanibalizem še mnogo razširjen, na malih otokih pa ne, ker prebivalci živijo med seboj v bolj prijatelskih razmerah. V nekih delih pa so ljudožerci sploh popolnoma izginili, zlasti v južnem delu Rogainvilla. Prebivalci te pokrajine gledajo z zaničevanjem na svoje severne sosede, ki so še udani kanibalizmu. Prebivalci pobrežnih krajev so povsodi drugje besni ljudožerci, družijo se v čete k lovu na ljudi, posebno na notranje prebivalce, katere napadajo v njih naselbinah. Na svojih potovanjih po Salomonskih otokih je Parkinson večkrat srečal take ekspedicije, katerih udeležniki so trdili, da gredo na slavnost ali pa se vračajo z nje. Slavnosti so bile seveda ljudožerske pojedine. O pojedinah v vaseh na vztoku otoka Rongainville ve Parkinson popolnoma natančno, da so prirejali redne love na ljudi v notranjem delu in prodajali plen, živi in mrtvi, v oddaljene kraje. Parkinson popisuje pojedine in običaje ljudožerstava, a čigar obsegu pričajo lobanje razstavljene kakor trofeji v piramidah in ostanki kosti na mestu pojedin. Začetkoma so sovražnika pojedli v njega sramoto in iz radosti nad zmago. Stvar pa je potem postala grda navada. Ljudsko meso je za mnoge vrojence najboljši užitek. Evropejski vpliv ni doslej popolnoma nič pomagal proti kanibalizmu. Mladeniči, ki so služili tri leta v francoski vojni in bili dobri in zanesljivi delavci, so se takoj, čim so prišli domov, zmenili na lov ljudi, da si preskrbijo dolgo pogrešani užitek. Parkinson je nekdaj presenetil domačine pri kanibalski pojedini. Domačini so zbežali, toda njegov spremljevalec, iz plemena Buka, se je slastno vrgel na meso in je bil jako razjarjen, ko mu Parkinson ni dovolil jesti ostankov ljudskega mesa in je zapovedal, naj pokopljejo ostanke. Kanibalizem je glavni vzrok medsebojnih bojev. Najboljše sredstvo proti ljudožerstvu bi bila kolonizacija belcev, katerih se domačini strašno boje.

Sveti trije kralji so bili trije modrijani z Jutrovega. To ne pomeni, da so vsi kralji modrijani.

Kako varujejo človeško življenje.

Lahko je živeti tjavendan, če ima človek na svetu svega dosti in mu ni treba skrbeti ne sedajnost, ne za prihodnost. Ali v tem srečnem položaju niso vsi ljudje na svetu; ogromna večina ima a daezns skrb, za jutri pa negotovost, in vsaka nepričakovana sapica lahko odnese njeno usodo bogvekam, v bedo, ali pa tudi v pogin. Pravica do življenja, o kateri so fantasi včasi govorili z navdušenimi besedami, je zelo prijazena, toda zelo prazna teorija. V praksi je te pravice, deležen le tisti, ki ima dovol jmoči, da varuje in hrani svoje življenje. Vse navajanje zakonov in podobnih reči je samo prazno govoričenje brez pomena.

Pravijo, da živimo v kulturnih razmerah, v civilizirani državi, v krščanski družbi. Javno varnost imamo in vsakovrstne uredbe aznjo; policijo, konstablerje, rešilne družbe, ječe in vislice: kolikor je mogoče, je torej zavarovano človeško življenje. Cerkve pa imajo nebesa in pekel za nagrado in za kazen, za vabo in strahovanje, ter uče; Ne ubijaj! V šoli dopovedujejo otroku že v nežni mladosti, da je greh moriti. Kaj se more še zahtevati?

Res je, da imamo vse take in še druge institucije; če gre človek na potovanje, se mu ni treba ravno kakor v dobi roparskih vitezov bati, da bo kje v bosti ali za kakšnim vogalom napaden, oplenjen in ubit. Tudi sicer je roparski romantiki že precej odklenkalo glasoviti razbojniški poglavarji žive večjidel le še v ničvrednih knjigah, s katerimi zastrupljajo špekulativni in brezvestni založniki nerazsodno, same senzacije željno ljudstvo. Kljub temu tudi varnostne priprave moderne države in sredstva verskih sekt niso tako idealna, da ne bi tu ali tam kakšno življenje izkrvavelo vsled vboda ali strela. Najvzornejša policija ne prepreči vsakega umora ali uboja; kakor kažejo razni policijski skandali, jih včasi še sama organizira ali pa pretežira.

Pa tudi drugih, prilik je dovolj, da se lahko dvomi o idealnom varstvu človeškega življenja. Železniške nesreče, katerih posledice so pogostoma pohabljenci in mrliči, niso zmirom "nepredvidljivi slučaji", marsikatera taka katastrofa bi se lahko prepričila, če bi bilo poskrbljeno za boljše signalne aparate, za dobro blokiranje, če bi imel čuvaj nekoliko krajše službo in strojvodja nekoliko več počitka, če bi bilo na visokih mestih malo manj, v nižji službi pa malo več osobja. Tudi statistika delavskih nezgod govori čuden jezik. Saj bi res, da bi morali plini v jamah uničiti toliko rudarjev, slabi odri pri stavbah pokopati toliko zidarjev, stroji po raznih tovarnah razmrevariti toliko delavcev, kolikor jih požene vsako leto. Kdor študira številke takih nezgod in njih posledice, se mora ironično nasmejati, če nam pripovedujejo, da živimo v dobi, ko je človeško življenje najvišja vrednost. Nekoliko miljonov delavcev stoji neprenehoma na bojišču, kjer ni nič manj mrtvih in ranjenih, kakor v krvavih bitkah. Razlika je le ta, da se na bojnem polju navadno ne more presoditi, odkod prifrči krogla in kam zadene; v industrijskih in prometnih podjetjih se pa navadno lahko ugane, kjer tiči nevarnost in večinoma zna tehnika povedati, kako se da preprečiti.

Ali tehnika in izkušnja in vsa znanost govori zaman, kjer vlada vsegamogočni kapitalizem, ki smatra svoje interese za najvišje na svetu, kapitalizem, ki ne more biti drugačen kakor brezobziren in okruten. Kakor mora rastlina izsesavati zemljo, po kateri se razvijejo njene korenine, in zrak, po katerem se razpenjajo njene veje, da raste, cvete in obrodi sad, tako mora kapitalizem izkoriščati vse svoje področje. Kaj pomaga stenici očitati, da pije kri in kači, da pika? Kakršna je živel, taka je; in tudi s kapitalizmom ni drugače. On mora izkoriščati, kjer more in kakor more. In kdor misli kaj doseči, ako mu govori o človekoljubnosti, usmiljenju in ljubezni do bližnjega, je enak človeku, ki bi pridigal volkovom, da tudi ovce rade žive.

Kjer gospoduje kapitalizem—in to je danes takorekoč na vsej zemlji—ni vredno govoriti o varnosti človeškega življenja. Ni se treba niti sklicevati na take grozne katastrofe, kakršne se navidezno izjemama v zgode ladji, ki se sredi oceana pregrezne ali na chicaški reki prevne, ali vlaku, ki trči z drugim ali pa se pogrezne most pod njim. Pri vseh takih katastrofah se pokaže, da jih zakrivi v prvi vrsti kapitalistično dobičkarstvo, združeno z malomarnostjo in brezvestnostjo.

Življenjje je v kapitalističeni družbi sploh hazardna igra; kdor si ga ohrani tako, kakor mu ga je naravna namenila, lahko pravi, da je imel v tej igri veliko srečo.

Družabne uredbe obdjubujejo človeku, da ne bo zahoden, zastrupljen, ustreljen, kolikor je pač mogoče preprečiti take neljube slučaje. Ali nožpištolja, ciankali niso edini sovražniki življenja, do katerih je človeku dana oblast. Nič manjšega pomena niso gospodarske razmere; v njih se skriva dandanes največja nevarnost, one povzročajo največ umorov. Človek, ki misli, da je zdrav in krepak in da je vsled tega varen svojega življenja, je zelo površen. Njegovo lepo zdravlje postane takoj zelo klavrno, če vzkrasti svojemu želodcu, kar zahteva. Par dni stradanja zadostuje, da izgine vse zdravlje in z zdravljem vred tudi življenje. Kratkotrajna lakota trpinči, dolgotrajna ubitja.

Nikakor pa ni odvosno od človekove "svobodne" volje, če se bo nasitil, kadar je treba, ali če bo ostal lačen. Da priden človek lahko zmirom toliko zasluži, kolikor potrebuje, je gorostasna laž. V prvi vrsti odločuje o tem—kapitalizem. Narava je dala človeku življenje in sposobnost zanje. Postavila ga je na zemljo, ki rodi vse, od česar človek živi. Dala mu je tudi moč, da pride posredno ali neposredno lahko do vsega njenega bogatstva, dala mu je moč dela. Toda vse to bogatstvo so nagradili ljudje, in vse ključe je vtaknil kapitalizem v žep.

Delo daje živež, obleko, stanovanje, razkošje, kulturo. In človek bi dejal, da vse to lahko dozeže in uživa, če hoče delati. To pa ni res. V naših razmerah mora potrkati pri kapitalistu in ga lepoprositi, če mu—dovoli delati. Ne delati zase, temveč zanj, za kapitalista! Le toliko, da bi mu kapitalist milostno prestupil majhen del tega, kar mu sam prinaša s svojim delom. Kapitalist pa mu lahko odgovori: Ne, ne, dovolim ti delati! In zoper tako odrekanje dovoljeva ni nobenega ugovora, nobenega sredstva. Zakaj zemlja je kapitalistova, gozd je kapitalistov, železnica je kapitalistova, rudnik je kapitalistov, tovarna je kapitalistovo — vse je kapitalistovo. Kje naj delavec dela, če pravi kapitalist: Ne!?

In dalje vse po vrsti: Stroji, orodje, par, elektrika, voda—vse je kapitalistovo. S čem naj človek dela, če kapitalist ne dovoli?

In kapitalist lahko pravi: Ne! On si lahko izbira med tisočerimi rokami, ki se mu ponujajo. Lahko sprejme tega in lahko odkloni onega. Prvi, drugi, deseti, stoti kapitalist lahko odkloni onega in še katerega in še več njih. Kapitalizem lahko obsoja ljudi na stradanje, lahko jihh obsoja na smrt. Taka je "varnost" človeškega življenja! Da take smrtne obsodbe niso samo izrodek domišljije, dokazuje štatistika samomorov.

Ali če so bolj redki slučaji, ki poženejo človeka na ta način očitno v sbrt, jih je pa na tisoče manj očitnih. Kapitalizem je morilec v velikem. Če dovoli človeku, da sme delati zanj, sesa iz njega ne le ustvarjajočo, ampak tudi življensko silo. S prekomernim delom, z nezadostno plačo, kar pomeni nezadostno hrano, nezadosten povratek izgubljenih sil, nezadosten odpor zoper napade bolezni, nezadostno stanovanje, s trajnim oslabljevanjem krajša kapitalizem delavčevo življenje spravlja ga prezgodaj v grob — mori in ubija. Dokazano je, da delavci ne dosežejo one povprečne starosti kakor kapitalisti; slabeč očetovo in materino telo pa ubija kapitalizem tudi zarod, kar najbolje izpričuje umrljivost dojenčkov in sploh otrok.

Navsezadnje pa so tudi žrtve, ki jih zahtevajo vojne, žrtve kapitalizma zakaj vojne se vodijo zaradi kapitalizma in njihovih interesov. Takozvana smrt za domovino, je v resnici navadno smrt za kapitalizem.

Tudi s te strani si je treba ogledati blaženo družbo, ki jo je baje sam bog ustanovil tako, kakršna je. Tedaj mora človek spoznati, da je to najstrašnejša družba, ki si jo je misliti. Uničenje kapitalizma je torej najvažnejša kulturna naloga človeštva in to nalogo mora izvršiti socializem.

IVERJE.

V Arhangelsku se je pred nedavnim pripetila velikanska eksplozija, katero je ruska vlada skušala zamolčati. Vesti o katastrofi so pa vendar prodrle v javnost in sedaj ima berlinski Lokal Anzeiger natančnejše poročilo, ki pravi:

Izgubljenih je sedem parnikov, ki so obsegali skupno 27,000 ton. Pristanišče, v katerem je bilo polno ladij, je izgledalo kakor peklo, tako je švigal plamen; ladje so poizkušale pobegniti; vsaj dvajset jih je bilo poškodovanih. Streljivo, ki je bilo uničeno na suhem, je bilo vredno približno 80 miljonov rubljev. Popolnoma so zgorela skladišča zveze moskovskih lastnikov predilnic, v katerih se je nahajalo približno 20,000 ovojev bombaža. Dve tvornici gumija cenita svojo škodo na 15 miljonov rubljev. Ves park avtomobilov nove avtomobilske črte Petrograd-Moskva je zgorel. Vojni minister je baje označil nesrečo kot enega najhujših porazov Rusije. Dopisnik koneno poroča, da je angleški veleposlanik zahteval, naj zasede Anglija pristanišče, da se bodo zabranili podobni dogodki, ker Rusija pristanišča ne straži dovolj.

Po poročilih petrogradske časnikarske agenture so Nemci sklenili, da odpravijo iz Bukarešta zadnja poslanika nevrtalnih dežel, ki sta še tam ostala, namreč ameriškega in holandskega. Na ta način bi torej moral Karel J. Vopička iz Chicage zapustiti Bukarešt. — Ameriškemu in holandskemu poslaniku je bilo poverjeno varstvo zaveznikih državljanov v Rumuniji. Nemški ukrep ni popolnoma navaden, kajti v Belgiji in v Varšavi so ostali ameriški konzuli tudi po nemški osvojitvi. Ameriška vlada bo najbrže vprašala Nemčijo za razloge njenega nastopa proti ameriškemu poslaniku. Vopička je rojen Čeh in nekateri mislijo, da je Nemčija nastopila proti njemu na željo Avstrije.

Od francoske železniške družbe je Baldwin Company dobila naročilo za nadaljnih 100 težkih tovornih lokomotiv. Cena znaša 4 miljone dolarjev. Pred nekaj tedni je ravno ista železnica naročila 40 lokomotiv.

In baš, ko se tako lepo razvija vojna kupčija, grozi prokleti mir!

Berlinske vesti naznanjajo, da je dr. Sylvester opustil predsedniško mesto avstrijskega parlamenta. Če je res to storil, je odložil le ime, ki je že davno brez pomena. Predsednik avstrijskega parlamenta — to je zdaj tako kakor škof in partibus infidelium.

Iz tedanjih časniških izkazov vidimo, da je veljal pred petindvajsetimi leti o božiču, ko so bile cene najvišje, v Ameriki funt purana 12, gosi 13 in kokoši 13 centov. V 25 letih se je vrednost teh živali podvojila. A vrednost človeka?

Stranka

Chicago, Ill.

Jugoslovanski soc. klub štev. 1. priredi tekom zime zopet nekoliko predavanj. Prvo bo četrto nedeljo v januarju ob 3. popoldne. Predaval bo sodrug Etbin Kristan o "Socializmu in svobodomiselnosti". To je zanimiv predmet in o razmerju med enim in drugim vlada še mnogo nejasnosti. Pričakovati je torej, da se bodo rojaki zanimali za to predavanje in se ga v obilnem številu udeležili. Vršilo se bo v dvorani S. N. P. J., 2657 S. Lawndale ave.

Filip Godina, tajnik.

KLUBOM J. S. Z. NA ZNANJE.

Ravnokar je izšla strankina platforma (načelna izjava) in program za l. 1916. Ta izjava bo veljavna sedaj nadaljna štiri leta in bo vodilo naše agitacije in propagande. Treba je torej, da jo pozna in razume vsak aktiven član J. S. Z.

Ker je količina omejena — tiskalo se je je samo 2000 — naj klubi sežejo takoj po njej, da ne bo prepozno.

Cene so sledeče: 50 iztisov 40c, 100 iztisov 75c, 200 iztisov $1.50. Poštnina prosta.

Naroča se pri tajništvu J. S. Z., 803 W. Madison St., Chicago.

Tajništvo J. S. Z.

South View, Pa.

Pozivam člane Jugoslovanskega Socialističnega kluba št. 167 v South View, Pa., da se vsi udeleže druge mesečne seje, ki se bo vršila 21. januarja ob 10 dopoldne pri sodrugu Fr. Terčeku. Rešiti je več važnih stvari, kakor tudi volitev novega odbora za leto 1917. Torej apeliram na vse sodruge, da se seje polnoštevilno udeleže. Toliko na znanje. Soc. pozdrav

Tony Zalar, tajnik.

Cleveland, Ohio.

Članom slov. kluba št. 27! Vsi člani se vabijo, da se udeleže prihodnje slov. soc. kluba, katera se vrši v nedeljo, dne 14. januarja ob 2. popoldne.

Na dnevnem redu je poročilo o delovanju in napredku našega kluba zadnjih 6 mesecev.

M. Petrovich, taj.

Cleveland, O.

Slovenski socialistični klub št. 27, je sklenil prirediti letošnjo zimo več predavanj, katera bi morala zanimati vsakega delavca. Ta predavanja se bodo vršila enkrat na mesec za dobo 6 mesecev in sicer:

v nedeljo, dne 28. januarja:
"Politične zahteve soc. stranke."
v nedeljo, dne 25. februarja:
"Podržavljenje industrij."
v nedeljo, dne 25. marca:
"Naše politične stranke,"
v nedeljo, 22. aprila:
"Naloge delavske politične organizacije,"
v nedeljo, dne 27. maja:
"Socialistična stranka in mestna uprava."

Ta predavanja bo obdržaval sod. Matt Petrovich in se bodo vršila v klubovih prostorih, na 5607 St. Clair Ave. Namen teh predavanj je, podučiti slovenske delavce v Clevelandu, kolikor mogoče, o programu in ciljih soc. stranke in o nalogah politične organizacije.

Po predavanju bo vedno sledila splošna diskuzija in se bodo dajali odgovori na morebitna vprašanja.

Prvo predavanje se vrši torej v nedeljo, dne 31. decembra ob 2:30 pop. Razpravljalo se bo o osemurnem delavniku, minimalnih plačah, državnem zavarovanju za starost, bolezen, brezposelnost itd.

Vsi rojaki v Clevelandu se vabijo, da se udeleže tega predavanja.

Matt Petrovich, tajnik.

VEČ NAROČNIKOV.

kateri so naročili "Koledarje" se pritožuje, da jih še sedaj niso prejeli. Manjša naročila razpošiljamo sami po "Parcelni pošti", večja pa knjigoveznica po **"Wells Fargo Express Company"**. Naj si že bode "Pošta" ali pa "Express", povsod imajo ob tem času mnogo prometa. Vsi naročeni "Koledarji" so iz Chicage odposlani, in če je zadržek drugje, potem to ni naša krivda.

Upravništvo.

"AMERIŠKIH DRUŽINSKIH KOLEDARJEV" ZA LETO 1917 NI VEČ NA TRGU, VSI SO RAZPRODANI.

Naročene koledarje smo razposlali in zmanjkalo jih je. Vse na enkrat. Ako bi jih bili izdali v tistem času, kot smo obljubili, potem bi ne bili razdrli tiska in prodali bi jih lahko več, kakor vse druge slovenske firme. Sodrugi v Clevelandu so v dveh dneh prodali 700 iztisov. Radi bi dobili ponovno pošiljatev, ampak mi jim ne moremo ustreči, ker jih nimamo.

Prosimo sledeče: Ako ima kdo več kakor 20 koledarjev odveč, tedaj naj piše na enega sledečih naslovov: Louis Pečenko, 5607 St. Clair Ave., Cleveland. O. M. E. Sostarich, 128 Lake St., Chisholm, Minn. John Gorshek, Box 195 195 Radley, Kans., ali pa na Ant. Rupar, R. R. No. 8, Pittsburg, Kans. Ako dobi odgovor, da koledarje potrebuje kdo izmed zgoraj omenjenih, potem naj jih nemudoma odpošlje. Vse manjše preostanke, ako jih kdo kaj ima, pa naj takoj odpošlje nazaj na naslov Proletarca.

Upravništvo.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Nekaj dopisov priobčimo, kadar nam bo prostor dopuščal. To naj dopisniki blagovolijo vzeti na znanje. Večinoma nam manjka prostora za reči splošne važnosti, torej ga ne moremo tratiti za popolnoma lokalne dopise, ki že v sosednji kempi nimajo nobenega pomena. Tudi ne moremo prežvekovati dopisov, ki so bili že drugod objavljeni.

NAŠ NAPREDEK.

Amerika napreduje. Mogočno napreduje. Predvsem napreduje finančno. Eno uradno svarilo za drugim izhaja zaradi ogromnega pritoka zlata v Zedinjene države. To se pravi, da postajamo — mi, Zedinjene države — tako bogati, da nam je to bogastvo samim nevarno.

Naša kupčija napreduje. Vse, kar se le more prodajati, prodajamo. Naš izvoz kaže tako statistiko, da se nam dela tema pred očmi, če gledamo vratolomno visoke številke. Jeklo prodajamo in nikel, konje in mule, bombe in granate, meso in moko, olje in nitroglicerin in miljarde dobivamo zato — mi!

Naš ponos napreduje. Sram nas je, da smo včasi kupovali velik hlebec kruha za 5 centov kakor berači, pa dajemo zdaj rajši 6 centov za majhnega.

In patriotično napredujemo. Kaj se bodo le v Evropi bahali, da imajo soldate! Tudi mi si napravimo armadico; če bo veljala par sto miljonov več kakor vsaka druga, kaj zato! S tem pokažemo svetu, da imamo več evenka kakor drugi.

Napredujemo pa tudi kulturno. Yes! Bajke o starih ameriških navadah, ki so bile v svoji romantiki vendar le divje, gredo polagoma že v staro šaro. Lani je bilo — čudite se, ljudje božji — le še 50 črnih oseb v Zedinjenih državah linčanih. To je za cele štiri manj kakor leta 1915.

Naša ljuba država Georgia je ostala še na čelu. Moj bog, nekje se morajo stare šege še ohraniti, tako kakor se n. pr. kakšna stara fregata spravi v muzej. V Georgii je bilo torej 14 linčanj, to je komaj nekaj več kakor eno na mesec. V državi Texas že ne morejo več konkurirati; tam jih je bilo komaj devet vse leto.

V sedmih slučajih so bili linčani zamorci obdolženi umora. Eden je z nožem poškodoval belo žensko. Šest jih je bilo linčanih, ker so kradli prešiče, štirje so se upirali uradnikom, trije so se pregrešili proti belim ženskam, dva sta pa . . . užalila vsak po enega belca.

Med belimi ljudmi seveda ni morilcev, nasilnežev, tatov, surovežev. Pravzaprav je že to nesramno, da se upajo ljudje s črno kožo prihajati na svet . . . Ampak če bi v raznih slučajih, zlasti po južni Evropi, pa tudi tupatam v Ameriki ljudje, ki so popolnoma ugledni in ki so si nemara ugled zaslužili z znamenitimi čini, zasledovali svoje rodoslovje, bi se prav lahko zgodilo, da bi nenadoma naleteli na — črnega prednika . . .

Napredujemo. Le 50 linčanj smo imeli. Toda — kaj je številka? Razpoloženje za linčanje živi, in dokler je živo, se število vsak čas lahko zviša.

Ej, kultura! Prezgodaj si hotela vstati.

Chicaški državni pravdnik Hoyne napoveduje nove boje proti mestni upravi in policiji v Chicagi. Pravi, da bi imelo mesto še nikdar tako zanikrne uprave, kakor sedaj, da zna župan Thompson samo čenčati, pa nič ne storiti in da ni policija danes za dlako boljša, kakor takrat, ko je Thompson za dlako boljša, kakor takrat, ko je Thompson nastopil svoj urad. Vse mesto je polno tolovajev vsake vrste, mestna hiša in policija pa tudi. Zakon o nedeljskem zapiranju salunov ni nič druzega kakor nova prilika za graft. Hoyne pa hoče zdaj vsem crookom in graftarjem posvetiti.

Zabavno je čitati, kako obkleda Hoyne vso Thompsonovo družbo in policijo z najmastnejšimi psovkami. Ampak tudi o njem se lahko pravi, da ima mnogo besed, pa bore malo dejanj.

Proces proti unijskim članom v San Franciscu, ki so obdolženi znanega atentata zoper parado za "Preparedness," pri katerem je bilo 10 ljudi ubitih, 40 pa ranjenih, se je pričel. Kadar se govori o sodnijskem procesu, se navadno misli na resen poizkus, da se dožene resnica. Ta proces je bolj podoben poizkusu, da se skrije resnica.

Delavec ni nobena občudovanja vredna božanska prikazen kar zato, ker je delavec. Delavske zavesti mu je treba, potem šele je kaj vreden. Če je pa taka trapa, da sam podpira kapitalistični sistem, no — tedaj je pa trapa.

Ruski menih Iliodor, znan pod imenom "nori menih", je zdaj v New Yorku in neki ondotni magazin je hotel priobčiti njegove "spomine." Dobil je pa sodno prepoved. Vrag bi vedel! Ali so ameriška sodišča res odgovorna ruskemu carju?

Adamson je predlagal zakon o osemurnem delu na železnicah. Slava mu!

Adamson predlaga zakon o prisilnih razsodiščih. Dol z njim!

Taki so vedno rezultati, kjer se gleda v politiki venomer na osebe, namesto na stvar.

Razne unije sklepajo proteste proti militarizmu. Smešno! Njih članom se lahko pove, da se ponašajo kakor otroci. Proti militarizmu protestirajo, pa so sami volili militariste.

Guverner države Massachusetts, McCall je v svojem sporočilu priporočal bolniško, starostno in industrijsko zavarovanje. Ta guverner je torej bolj napreden od samega Gompersa.

V nekaterih angleških listih oglašajo pastorji, da bi radi postali igralci. — Če je v gledališčih kaj potrebe za osobje, naj jih kar vzamejo. V komediji imajo izkušnjo.

ZASTOPNIKI PROLETARCA

ARIZONA.

Lowell in okolica: William Krall, box 3596.

ARKANSAS.

Fort Smith — Jenny Lind: Frank Gorene, R. F. D. 3, box 165.
Huntington: Karol Petrič, box 204.

COLORADO.

Pueblo: Charles Pogorele, 508 Moffat in Louis Korošec, 308 Plum St.

INDIANA.

Clinton: J. Musar, Lock B. 449.
Indianapolis: J. Bruder, 710 Holmes st.
Kokomo: Louis Zakrajšek, 803 W. Woodland Ave.

KANSAS.

Columbus: Martin Jurečko, R. R. 3, box 60.
Dunkirk-Pittsburg: Thomas Wolk, R. R. box 172.
Gross, Kans.: Jos Kunstelj, box 32.
Franklin—Girard: Fr. Wegel, box 38.
Frontenac: John Bedene, box 154; Jos. Usak, box 7.
Mulberry: Mike Krulc, R. R. 2, box 38.
Mineral: Fr. Košitz, box 32.
Pittsburg: Andrej Podlesnik R. R. 8, box 102; Jakob Selak R. R. 8.
Radley: John Goršek, P. O.
Stone City: Mike Fine, box 496.

MICHIGAN.

Detroit: F. C. Oglar, Joe Preimer in Thos. Petrič.

MINNESOTA.

Chisholm: Math. Richter, box 308.
Ely: John Teran, box 432; Fred. Wider, box 342.
Eveleth: Jacob Ambrožič, 419 Pierce st.

MONTANA.

Bear Creek: Frank Daniček, P. O.
Butte: Jg. Bozovičar, 2337 Walnut St. in Mike Zumer, 2106 Jew St.
East Helena: J. B. Mihelich, L. B. 200.
Red Lodge: John Urleb, box 734.
Klein in okolica: John Gerkman, Gen. Del.

OHIO.

Bridgeport: Felix Roziha R. F. D. 2. — Box 33A.
Barberton: Frank Merzlikar, box 121.
Cleveland: Anton Pozareli, 5810 Prossa Ave., Math Petrovčič, 1096 E. 67. St., Andrej Bogataj, 6906 St. Clair ave., Edward Branisel, 6025 Glass ave., Louis Stegovec, 1107 E. 61. St. Jos. Franceskin, 6609 Bonna Ave. in Frank Miksha, 1163 E. 61 St.
Collinwood: Anton Kužnik, 372—156th St., John Zupanc, 15707 Waterloo Rd., Jos. Skupek, 1107 E. 61st St., Joe Kunčič, 439 E. 156th St in J. Rasinovich, 15500 Holmes ave.
East Palestine: Jack Istenich, 436 E. Martin St.
Glencoe: Nace Žlemberegr in Louis Brie, L. Box 12.
Lorain: Geo. Petkovšek, 1717 E. 29th St.
Maynard in okolica: Frank Bregar, b. 647.
Struthers: John Rayer, box 540.
Wooster: John Križmančič, box 360.
Youngstown: John Petrič, box 680.

OREGON.

Oregon City: Frank Sajovic, 131—18th St.

OKLAHOMA.

Red Oak: Joe Kogej, box 3.

PENNSYLVANIA.

Broughon: Jacob Dolenc, box 181.
Za celo Pa.: Leopold Škoda, Room 129, Bakewell Bldg., Pittsburgh, Pa., in Frank Ahlin, box 8, Yukon, Pa.
Braddock: Thomas Petrovick, box 323.
Canonsburg: John Koklich, box 276 in Jože Ambrožič, box 351.
Claridge: Fr. Zurman, box 255.
Conemaugh: Anton Gabrenja, Frank Podboj in Frank Pavlovič, box 523.
Darragh: Karol Slavič, box 252.
Dunlo: Frank Kaučič, box 72.
Export: A. Giancomelli: Star Road box 250.
Forest City in Vandling: Frank Rataic, box 685 in Anton Drasler, box 9.
Herminie: John Trčelj, box 53.
Irwin: Tony Kodrič, R. F. D. 3 — box 106.
Johnstown: Math. Gabrenja, R. F. D. 1, box 120.
McDonald: John Zabkar, R. F. D. 2, box 143.
Lleydell: Anton Grbec, box 35.
Manor: Fr. Demšar, box 253.
Moon Run: Joe Snoj, box 286.
Meadow Lands: Jos. Bizjak, box 253.
Morgan: J. Kvartič, box 453.
South Fork: Jakob Rupert, box 238. So. Fork.
So. Burgettstown in okolico: Frank Stegovec, box 40.
Trafford: J. F. Bergant, L. Box 252.
W. Newton: Jos. Žorko, R. F. D. 3, box 50.
Wilkhaven: Luka Kralj, box 58.
Willock: Jak. Miklaučič, L. Box 3.
Yukon: Anton Lavrič, b. 8.

UTAH.

Winterquarters: John Reven, box 108.

W. Virginia.

Thomas: Frank Kocjan, box 272.
Milburn in okolica: Anton Stražišar.

WISCONSIN.

Kenosha: Frank Žerovec, 18 Howland Ave.
Milwaukee: Joe Kraine, 369—1st ave. in Albert Hrast, 257 — 1st ave.
West Allis: Jacob Oblack, 432—54th Ave. in Max Kodel, 439—54th Ave.

WYOMING.

Reliance: Lovr. Ušeničnik, box 96.
Rock Springs: Math Batich, box 427 in F. S. Tavcher, 674 Ahsay Ave.
Superior: Lucas Grosey, box 341.
Sublet: Karl Kramar, b. 116.

ILLINOIS.

Chicago: Frank Aleš, Frank Zaje, 4008 W. 31. St.
Cicero: Frank Mrgole, 5028 W. 25. Pl.
Donisville: Frank Jerich, box 168.
Johnston City: John Slivnik, box 599.
La Salle: Vencel Obid. 438 Berlin St.
Lincoln: Joseph Tičer, 628 Wichita ave. in John Regel, 427 Berlin St.
Livingston: Frank Krek, P. O.
Nokomis: John Mekinda, box 607.
Nokomis in okolica: Frank Deželak, box 317.
Pullman: Ant. Oblak, 11331 Langley Ave.
Za Ogiesby: Tom. Kralj, La Salle, Ill.
Springfield: Frank Benjak, 1920 So. 14th St.
Panama: Jos. Ferjančič, box 10.
Staunton: Anton Ausec, box 158 in Joe Mestar, box 351.
Waukegan—North Chicago: Paul Peklay, 427 Belwedere St. in Jerry Spacapan, 1106 McAllister Ave.
Witt: John Zupančič, box 34.

KJE JE

sodrug Dominik Zobec? Ob času štrajka je odšel neznano kam, in ker se nič ne oglasi, smo za njega v skrbeh, da se mu je kaj pripetilo. Ako kdo zna za njega, potem prosimo, da naj naznani na sledeči naslov: Math Rihter, box 308, Chisholm, Minn.

Poročilo o razpečanih znamkah J. S. Z.

v mesecu decembru 1916.

Država	Mesto	Znamke	Izj. znam.	Dual. znam.	Prejemki	Razdeljeno: Stranki	Razdeljeno: Državni in County org.	Razdeljeno: Zvezi
Ark.	Ft. Smith	20	..	..	$ 4.00	.....	.....	$ 2.00
"	Hartford	10	..	..	2.00	$ 1.50	$ 1.50	1.00
Ill.	Chicago, 6	300	..	4	61.00	.....	.....	31.00
"	Sesser	33	..	..	6.75	.....	.....	3.45
"	Staunton, 110	23	..	..	4.60	.....	.....	2.30
"	Nokomis	20	..	..	4.00	.....	.....	2.00
"	Springfield	33	..	5	6.60	.....	.....	3.30
"	Waukegan	21	..	5	4.20	.....	.....	2.10
"	Chicago, 20	50	..	..	10.00	.....	.....	5.00
"	Virden	20	..	..	4.10	.....	.....	2.10
"	Nokomis	35	..	..	7.00	.....	.....	3.50
"	Lincoln	8	..	..	5.45	27.15	27.15	4.65
Ind.	Clinton	2	..	..	.80	.....	.....	.60
"	Gary	50	..	..	10.00	2.60	2.60	5.00
Kan.	Franklin	30	..	..	6.20	.....	.....	3.20
"	Gross	25	..	..	5.00	.....	.....	2.50
"	Skidmore	9	..	..	1.80	.....	.....	.90
"	W. Mineral	8	..	..	1.60	.....	.....	.80
"	Ringo	25	..	..	5.00	.....	.....	2.50
"	Frontenac	6	..	..	1.20	5.15	5.15	.60
Mich.	Detroit, 61	150	..	..	40.05	7.50	7.50	25.05
Minn.	Virginia	13	..	..	2.60	.65	.65	1.30
Mo.	St Louis	25	..	..	5.00	1.25	1.25	2.50
Ohio	Cleveland, 27	95	..	10	20.00	.....	.....	9.55
"	Collinwood	46	..	..	10.00	.....	.....	4.94
"	Bellaire	29	..	..	5.80	.....	.....	2.90
"	Youngstown, 62	5	..	3	1.05	.....	.....	.50
"	Piney Fork	22	..	..	5.30	.....	.....	2.20
"	Lorain	11	..	..	2.40	.....	.....	1.10
"	Akron	25	..	..	5.00	.....	.....	2.50
"	Maynard	19	..	..	8.71	.....	.....	6.62
"	Yorkville	13	..	..	3.02	.....	.....	1.59
"	Steubenville	30	..	..	6.30	14.75	17.16	1.50
Pa.	N. S. iPttsburgh	100	..	..	20.00	.....	.....	10.00
"	So. View	25	..	..	5.05	.....	.....	2.55
"	Yukon	22	..	..	6.05	.....	.....	3.85
"	Forest City	4	..	..	.80	.....	.....	.40
"	Moon Run	22	..	..	4.80	.....	.....	2.60
"	New Brighton	50	..	..	10.00	.....	.....	5.00
"	Woodlawn	30	..	..	6.20	.....	.....	3.20
"	Herminie, 69	37	..	8	11.37	.....	.....	7.37
"	Large	7	..	..	1.40	.....	.....	.70
"	Wick Haven	20	..	..	4.50	.....	.....	2.50
"	McKees Rocks	40	..	..	8.00	.....	.....	4.00
"	Primrose	8	..	..	1.60	.....	.....	.80
"	Ambridge	25	20	..	5.00	.....	.....	2.50
"	Pitc o	16	..	..	3.00	.....	.....	2.00
"	Sygan	20	..	20	4.00	.....	.....	2.00
"	Farrell	30	..	5	6.00	.....	.....	3.00
"	S. Pittsburgh	20	..	..	4.00	.....	.....	2.00
"	Dunlo	43	..	..	9.45	.....	.....	5.15
"	Conemaugh	25	..	..	5.00	.....	.....	2.50
"	Willock	11	..	..	2.25	.....	.....	1.15
"	Fitz Henry	20	..	..	4.00	.....	.....	2.00
"	W. Newton	23	..	..	4.60	.....	.....	2.30
"	Reading	12	..	..	2.80	30.50	30.50	1.60
Wash.	Rollyn	40	..	..	.....	2.00	2.00	.....
Wis.	Milwaukee	60	..	..	13.80	.....	.....	7.80
"	W. Allis	25	..	..	6.50	.....	.....	4.00
"	Kenosha	50	..	..	10.00	7.75	7.75	5.00
W.Va.	Milbourn	25	..	..	5.00	1.25	1.25	2.50
Wyo.	Rock Springs	67	..	..	13.50	.....	.....	6.80
"	Cambria	6	..	..	1.20	.....	.....	.60
"	Cumberland	7	..	..	1.40	4.00	4.00	.70
N. Verbanc, Lowell Ar.		..	..	..	2.00	.....	.....	2.00
M. Babich, Org. 165		..	..	..	.10	.....	.....	.10
T. Cvetkov		..	..	..	.50	.....	.....	.50
Totals		2101	20	60	$451.00	$105.05	$108.46	$237.49

Znamk na roki dne 1. decembra	426
Dobljenih v decembru od stranke	2,000
	2,426
Razpečanih v decembru	2,101
Na roki dne 31. decembra	327
Izjemnih znamk na roki dne 1. dec	212
Dano klubom v decembru	20
Na roki dne 31. decembra	192
Dualnih znamk na roki dne 1. decembra	288
Dobljenih od stranke v decembru	400
	688
Dano klubom v decembru	60
Na roki dne 31. decembra	628

Fond zvezne tiskarne:

Redni mesečni prispevki v decembru	$105.05
Oddano blagajniku tega fonda.	

Tajništvo J. S. Z.

Severov Almanah za Slovence

za leto 1917 je sedaj gotov. Vprašajte vsakega lekarnarja zanj, dobite ga zastonj. Ako ga on nima, pišite nam.

Kašelj

je navadno eden najbolj nadležnih pojavov vnetja sapnika, krčevita davice in influence. Da ustavite ta kašelj in da splošno odpomorete bolezni, vživajte

Severa's Gothard Oil

(Severovo Gothardsko Olje) je domač liniment za omejitev bolečin, ki nastanejo vsled prehlada, revmatizma in vnetja. Cena: 25 in 50 centov.

SEVERA'S BALSAM FOR LUNGS

(SEVEROV BALZAM ZA PLJUČA).

Otroci, kakor tudi odraščeni smejo vživati to zdravilo, da, celo najmanjši otroci bodo popolnoma deležni njegove dobrote. Rabite je proti kašlju, prehladu, hripavosti, pri nedifteričnobolnem vratu, proti bronhialnem kašlju, krčevitem kašlju in kašlju sploh, kakor tudi pri influenci.

Cena: 25 in 50 centov.

Vprašajte za Severova Zdravila v vaši lekarni. Izognite se ponaredb, s tem da vedno zahtevate pristna Severova zdravila. Ako jih ne morete dobiti v vaši lekarni, jih naročite naravnost od

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba	$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicaških klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Ethin Kristan: Nevarni socializem	.10
Kdo uničuje proizvajanje v malem	.10
Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Vojna in socijalna demokracija	.15
Prof. Wahrmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost	.25
O konsumnih društvih	.10
Zadružna prodajalna ali konsum	.05
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštnine prosto.

PROLETAREC,

4008 W. 31st St., CHICAGO, ILLINOIS.

Opreznost! Varnost!

Ako hočete poslati denar vašim dragim v staro domovino in če želite, da bi vaš denar varno prišel, da se vaš denar ne izgubi in pride gotovo v prejemnikove roke, potem morate vedeti da,

DENAR V STARO DOMOVINO

varno, hitro in točno, potom pošte in BRZOJAVNO z dobro garancijo in po najnižjih dnevnih cenah, pošilja pod državnim nadzorstvom poslujoča

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLIONOIS.

katera je pod državnim nadozorstvom.

Kapital, prebitek in uloge $6,500,000.00.

Delničarjem Jugosl. Del. Tiskovne Družbe

NA ZNANJE!

V smislu zakonov države Illinois in seje direktorija dne 5. decembra 1916 se vrši v petek dne 12. januar-ja 1917 ob 8 uri zvečer v prostorih upravništva Proletarca, 4008 W. 31st St.

IX. redni občni zbor delničarjev Jug. delavske tiskovne družbe s sledečim dnevnom redom:

1. Otvoritev zbora po predsedniku;
2. Volitev odbora za pregledanje pooblastil;
3. Volitev predsednika za občni zbor;
4. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora;
5. Poročila tajnika, blagajnika in drugih odbornikov;
6. Poročilo upravitelja in urednika;
7. V korist družbe;
8. Urejevanje in agitacija za list;
9. Razno;
10. Volitev direktorija za leto 1917;
11. Razpust zbora.

Delničarji, ki iz enih ali drugih vzrokov ne morejo prisostvovati občnemu zboru, naj pošljejo svojim zaupnikom pooblastila, da jih na zboru zastopajo. Vsaka delnica ima en glas.

Za Direkt. Jugosl. Del. Tisk. Družbe

F. J. Aleš, tajnik.

VABILO

— k —

Veliki Maškaradni Veselici

katero priredi

Slov. podp. društvo "Slovenija"

Štev. 44 Č. S. B. P. J.

V soboto dne 13. januarja 1917

v Narodni Dvorani, vogal Racine Ave. in 18. ulica.

Vstopnina 25c za osebo. Korporativna društva prosta.

Začetek ob 8. uri zvečer.

Krasne cene dobijo vse najbolje in pomenljive maske v skupni vrednosti $150.00.

Na obilno udeležbo vabi ODBOR

Viljemov meč.

Kajzer Viljem napoveduje nadaljevanje vojne, kliče pa Boga in človeštvo za pričo, da je nedolžen kakor novorojenček. Izdal je zopet armadno povelje, v katerem pravi:

"Sporazumno s svojimi zavezniki sem podal našim sovražnikom predlog za pogajanje o miru. Naši sovražniki so zavrgli mojo ponudbo. Njih poželjivost zahteva uničenje Nemčije. Pred Bogom in človekom izjavljam, da pada težka odgovornost za vse nadaljnje strašne žrtve, katerih sem vas hotel obvarovati, edino na vlade naših sovražnikov. V pravičnem gnevu nad predrznim zločinom naših sovražnikov in v odločnosti, da obranite našo sveto posest in zagotovite naši domovini srečno bodočnost postanete trdni kakor jeklo. Naši sovražniki niso hoteli razumeti moje ponudbe. Z božjo pomočjo jo naše orožje izsili."

Ali se ne zdi, da je Vilče želel to, kar so zavezniki storili in nemara še nekoliko več? Ali ne potrjuje armadno povelje ,da so imeli zavezniki menda res prav, ko so imenovali njegovo ponudbo neodkritosrčno? Odgovor zaveznikov še ni v rokah nemške vlade. Viljem ga oficielno še ne pozna. Pa že hiti z napovedjo, da se bo vojna nadaljevala, kakor bi se bal, da ne bo mogel tega več reči, kadar dobi Bethmann Hollweg zavezniški odgovor. Da bi "potrebo" za nadaljevanje vojne bolj utrdil, se Vilče poslužuje laži, z ozirom na okolščine nesramne laži. Pravi, da zahtevajo zavezniki uničenje Nemčije. V nobenem govoru kateregakoli odgovornega zavezniškega državnika, v nobeni noti, v nobenem državnem spisu ni besede, ki bi izrekala tak namen ali tako zahtevo. Zavezniki pravijo, da se ne morejo pogajati, če ne poznajo pogojev, to je pa od uničenja Nemčije tako daleč kakor od svetega Petra do Luciferja.

Viljemov armebefel pa ni le v tej točki nesramen, ampak je sploh tako sestavljen, kakor da hoče namenoma preprečiti pogajanje. Upozarjali smo že na to, da je psihologično za zaveznike največja težava v tem, da nastopa Nemčija neprenehoma kot zmagovalka. Nota zaveznikov je proti temu protestirala in če imela Nemčija resno voljo za mir, bi bila njena prva naloga, da neha govoriti o zmagi. Čim bi vsaj molče obe stranki priznavali, da ni zmagala ne ena ne druga, bi bil takoj ves položaj neznansko olajšan.

Zavezniki v svoji noti ne pravijo, da so zmagali, ampak le da ne kaže sedanji položaj njih prave moči. A namesto da bi Nemčija vsaj sedaj odložila svojo prevzetnost, prihaja kajzer s svojo v sedanjem položaju dvojno provokatorično frazo, da bo meč izsilil njegove pogoje. Če odgovore na to v Londonu: "All right! Bomo pa gledali, da prepreči naš meč tvoje pogoje," se ne bi mogel nihče čuditi.

Kako smešno je Viljemovo večno naglašanje svoje božanske osebice — "Jaz sem predlagal pogajanje", "Moja ponudba", "Moji pogoji" — o tem ne bomo več govorili. Ampak to njegovo povelje in njega tendenco je treba pribiti, da ostane v spominu za tisti čas, ko bo nemška vlada zopet trdila, da ni nič kriva vojne in njenega nadaljevanja.

John D. Rockefeller, očetov sin, je daroval takozvani "Zvezi mladih krščanskih žen" hišo, ki jo cenijo na $200,000. V pismu, ki je spremljalo darilo, je sin oljnega kralja povedal, da je radi tega obdaril zvezo s hišo, ker je storila mnogo dobrega dela.

Mlajši John D. ima veliko nagnenje do krščanstva. Lani je v Coloradi zidal cerkve, sedaj daje krščanskim ženam hišo. On pač ve, da tudi v krščanstvu roka roko umiva .Le kako se strinja njegovo početje v času coloradske stavke s krščanstvom, je velika uganka, katere tudi hiša za 200.000 dolarjev ne reši.

Iz Berlina poročajo, da je pred kratkim časom izginil ugledni član ruske dume M. Jollos in mislijo, da je postal žrtev političnega umora. Na zahtevo konstitucionalnih demokratov, katerim je Jollos pripadel ,je policija uvedla preiskavo. je Jollos pripadal, je policija uvedla preiskavo.

Ampak s to vestjo je berlinska časnikarska agentura grdo nasedla. To se namreč ni zgodilo pred kratkim, temveč pred — desetimi leti. Takrat je bil Jollos res umorjen od črnosotnijcev.

Prekomorska agentura poroča, da je ruski justični minister M. Makalov demisioniral in da je bil na mesto njega imenovan poslanec Bobrovolskij. Ministrske krize so postale tekom vojne ruska specialiteta. Vsak čas se katera izmed ekscelence prekucne. Ampak večinoma ne pride nič boljšega za njimi. Sedaj so izbrali poslanca za justičnega ministra; to je nekaj novega, ampak če je tudi kaj boljšega, se bo moralo šele pokazati.

Iz Amsterdama ima londonski "Daily Express" poročilo, da se pripravlja Nemčija na velikansko pomorsko akcijo. Ladjedelnice v Kielu dovršujejo z mrzlično naglico podmorske ladje največje vrste in z veliko plovbno hitrostjo, v Hamburgu in Cuxhavenu pa grade torpedne ladje. Zračna obramba za vse te stavbe je dovršena. Zeppelini so nočindan na straži, da preprečijo eventualen angleški napad.

Kakor je videti, nimajo ti Zeppelini baš pretežke službe. Sicer se pa, če se bo vojna nadaljevala, res obljubujejo grozote, ki prekose vse dosedanje.

Havasova agentura poroča, da ima Sir Douglas Haig sedaj dva miljona mož v Franciji pod svojo komando. V to niso vštete armade, ki so pripravljene za obrambo Anglije, Irske, Indije, Soluna, Egipta, Mezopotamije in Afrike.

Kako se nam zdi, da smo poročilo o teh dveh miljonih angleških vojakov v Franciji in Belgiji že lani čitali. Prav gotovo, da smo ga. Menda mislijo v Londonu, da se take reči pozabijo. Zdaj bi bilo zanimivo vedeti: Ali ni bilo lani teh dveh miljonov, ali jih je sedaj več? In potem: Kaj pomeni, če sta na fronti dva miljona, če pa nič ne storita?

Lepega prezidenta ima republika San Marino. Kakor poročajo iz glavnega mesta Rimini, je poneveril dva miljona lir iz državne blagajne. Špekulacije, s katerimi se je bavil, so se mu ponesrečile, pa je segel po državnem denarju. Olinto Amati — tako je njegovo ime — je bil že drugič predsednik male republike. Po tem bi bilo pravzaprav soditi, da si je moral vendar na kakšen način pridobiti javno zaupanje in da ne izgleda kakor lump po poklicu. Pa vendar gre in defravdira dva miljona lir. Za malo deželico je to ogromna svota. Vzrok poneverbe so pa ponesrečene špekulacije. Torej izkušnjava kapitalističnega sistema, o katerem trdijo njegovi zagovorniki, da najbolj ščiti in pospešuje moralo.

Kakor trdi berlinski "Lokal Anzeiger," je v Avstriji zopet nastala ministrska kriza, ker vlada baje odklanja avtonomijo Galicije, katero je bil obljubil Franc Jožef.

Po teh kratkih vesteh je težko ugeniti, za kaj pravzaprav gre. Za enostavno deželno avtonomijo se sami ne navdušujemo, pa če bi bila prav tako obširna kakor na Ogrskem. Zakaj s tem ne bi bilo nikakor rešeno narodno vprašanje. Razumljivo je, da so Rusini takoj protestirali proti popolni gališki avtonomiji, ker bi ta izročila njihovo manjšino na milost in nemilost poljski večini. Avtonomija, ki reši narodne spore, vsaj toliko, kolikor jih je mogoče rešiti v kapitalistični družbi, se ne sme ozirati na deželne meje, ampak na narodne enote. Ne Galicija, ampak Poljaki in Rusini bi morali dobiti vsak svojo avtonomijo ,tedaj bi se lahko govorilo o rešitvi narodnega vprašanja. Toda kakor vladajoči, tako zamenjavajo tudi naši patrioti vedno deželna in narodna vprašanja, kakor da je to vseeno.

Berlinska "Kreuz Zeitung" javlja, da se je sodrug dr. Friedrich Adler poskusil v svoji celici obesiti, ampak da so ga pravočasno našli in odrezali. Njegovo stanje vsled poizkusa samomora je pa vendar tako, da se je morala preiskava odgoditi.

Čudno ne bi bilo, da bi človek rajši sam napravil konec svojemu življenju, kakor da čaka na rablja.

Bivši grški finančni minister Diomede pravi v pariškem "Tempsu", da čaka grška kraljeva vlada le na povelja iz Berlina, da napade zaveznike. — Je že mogoče, da se evropsko bojišče še nekoliko razširi, in sicer še enkrat na tak način, da ne bo zaveznikom všeč. Ker pa ne morejo reči, da niso videli, kaj se godi na Grškem, se bo tedaj pokazalo, če so se v dveh dolgih letih naposled, vendar kaj naučili ali ne.

Turčija noče več varuštva. Po pariški pogodbi iz leta 1856 in po berlinski iz leta 1878 je Turčija pod nekakšnim varuštvom evropskih velesil. Sedaj pišejo carigradski časopisi, da ga turška vlada ne bo več priznala. Na eni strani ji cinkajo z mrliškim zvoneškom, na drugi pa sama trdi, da je pravkar dorasla.

Iz Berlina prihajajo zopet poročila o velikih nemirih v Moskvi. Povzročila jih je baje neka prepoved shoda, o kateri pa ne pove poročilo nič natančnejšega. Pravijo, da je bilo več kakor sto mrtvih ,iz česar bi se dalo pač sklepati, da je šlo za resno revolto. Policija je baje ni mogla ukrotiti, pa je poklicala vojaštvo na pomoč, ki se je pa bratilo z ljudstvom. — Po nekem drugem poročilu je med aretiranimi tudi stotnik moskovske policije Pšelnakov in princ Lvov. Duma je nujno zahtevala pojasnila o stvari, a vlada jih je podala le na tajni seji, na kateri so podali socialistični poslanci pravo sliko dogodkov.

Najbolj nerazumljiva je pač draginja čevljev v Ameriki. Kapitalisti odirajo vse prebivalstvo Zedinjenih držav, okrog 100 miljonov ljudi. S pomanjkanjem kože se torej ne bi mogli izgovarjati.

Tudi kapitalisti bi bili za socializem, če bi si ga smeli razlagati na svoj način.

V socializem ne vodi sladko upanje, ampak boj.

V vzhodnem Ohio dobe premogarji po 50 centov za tono premoga, ki velja v Clevelandu 7.50 dol. — Ali razumete, kaj je kapitalistični sistem?

Harmonija nastane, kadar bodo vsi ljudje delavci in posestniki obenem.

Kadar bo voda gorela, bo sprava med delom in kapitalom mogoča.

Karl I. je bil na Ogrskem maziljen.. Treba je verjeti, da ima sedaj vso tisto pamet, ki je prej ni imel.

Kadar se brivski vajenec izuči, mora napraviti izpit, preden sme briti ljudi: Mladi Karl sme vladati ljudi, ne da bi bil dokazal sposobnost.

Kadar bodo vsi ljudje deležni kulture, jo bodo tudi vsi znali ceniti.

Kdor krivi hrbet, se ne sme čuditi, da bo tepen.

Angleške tovarne ponujajo ameriški vladi vojaške potrebščine ceneje kakor tukajšnje. Well — kupčija in patriotizem, to je razlika.

Pred vsakimi volitvami se v Ameriki čita: "Za prihodnje volitve imamo močne kandidate." Če bi rajši povedali, kako močna je — organizacija.

Brez znanja ne more delavstvo igrati nobene druge vloge, kakor stroji. Zakaj njegova moč je le tedaj kaj vredna, če jo delavstvo spozna; a da jo more prav spoznati, je treba znanja. Nevednost je najboljša zaveznica zatiralcev.

V 34 političnih okrajih na Češkem živi 1008 hrvatskih in 1665 slovenskih beguncev v 10 političnih okrajih na Moravskem pa 2342 hrvatskih in 434 slovenskih beguncev. Ponekod so posebne hrvatske šole, ponekod obiskujejo otroci češke ali nemške šole; slovenskih šil ni nikjer. V čeških šolah govore hrvatski in slovenski otroci že jako dobro češko; v nemških šolah imajo seveda silne težave. Hrvatske šole so v Horelici pri Kladnu, v Schiedbergu na Moravskem in v okolici Moravske Trebove. Tekom prihodnjih tednov bodo ustanovili še več hrvatskih šol, slovenski šoli pa se ustanovita v Libavi na Češkem in v Kleinstohlu na Moravskem.

Iskrena prepričanja.

Trpljenje izmodri. Tisti, ki pozna velike bolečine, pozna tudi zdavilo in ga nikdar ne pozabi, ki mu je doneslo olajšbo. Mrs. Mary Zahorak, Housatonic ave., Bridgeport, Conn., piše: „Bila sem zelo bolna dolgo časa. Ničesar ni mogel prenesti moj želodec vse sem izbruhala. Potem sem začela uživati Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino in odtedaj se počutim zdravo. To zdravilo je sedaj vedno v naši hisi." Istega prepričanje so vsi, ki so trpeli vsled zapeke, glavoboli, omotičnosti, razdrožljivosti, izgube slasti in odločnosti, malokrvnosti, življenske promene itd, in so danes v najboljšem zdravju, ker so uživali Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Cena $1.00. V lekarnah. Triner's Liniment je drug blagodr za vaš dom. Pomaga pri revmatizmu, nevralgiji, nezgodah, izvinki, oteklenah, ozeblinah itk, hitro in gotovo. Cena 25 in 50c v lekarnah, po pošti 35 in 60 centov. Jos Triner, Mfg. Chemist, 1333-1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. Če želite okrasiti svojo steno z mičnim Trinerjevim Zlatim Koledarjem, pošljite 10 centov v pokritje poštnih stroškov.

MODERNA KNIGOVEZNICA.

Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1633 Blue Island Ave.,
Chicago, Ill.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
Št. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET,
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3969

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN
s prostranim vrtom za izlete
MARTIN POTOKAR,
Ogden Ave., blizo cestno železniške postaje, Lyons, Ill.
Telefonska štev.: 224 m.

Dr. Richter's Pain Expeller
za revmatične bolečine, za bolečine otrpnelosti sklepov in mišic.
Pravi se dobi le v zavitku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavitku naše tržne znamke s Sidro.
25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si ga ravnost od
F. Ad. Richter & Co
74-80 Washington Street,
New York, N. Y

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane $1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review. 341 E Ohio St., Chicago, Ill.

James F. Stepina, predsednik.
Christian R. Walleck, I. podpreds.
Emanuel Beranek, II. podpreds.
Adolf J. Krasa, blagajnik.

AMERICAN STATE BANK

Ravnateljski odbor
Michael Zimmer, načelnik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Blankini
John Fucik
A. V. Geringer
John C. Krasa
Ernest Kunde
James F. Stepina
C. R. Walleck

Ameriška Državna Banka
1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice,
CHICAGO, ILL.
Glavnica in prebitek . . . $500,000.00
ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldan

Pošiljamo denar v stari kraj brzo in točno.

POZOR!
Zaradi nepričakovanega naglega dviganja in nestalnosti kronske vrednosti, nemogoče je določiti stalno ceno, ali vse naše cene bodo računane po najnižjem dnevnem kurzu. Uprašajte ali pišite po cene.

Obsežnj denarni premet in nizke cene. Vse pošiljatve garantirane.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. -:- -:- -:-
"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.
Cenike prejmete zastonj. -:- Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Ne igraj se z zdravjem!

Zdravje je več vredno ko bogastvo. Ako se počutiš dobro, nikar ne spravljaj v nevarnost svojega zdravja s tem, da poskušaš raznovrstne alkoholne grenčice, ki ne oslabe samo krvi, marveč več ali manj uničujejo krvne celice. Kri je takoreč reka, ki Ti daje dragoceno življenje. Ona se preteka po arterijah in žilah in prinaša hrano vsaki posamezni celici in okrepčuje vse telo. Istočasno odstranja nepotrebne snovi, ki se prehitro zbirajo, in pokončuje raznovrstne bacile. Radi tega se treba ogibati vsega, kar bi oslabljevalo in storilo nezmožne krvne celice. Edinole silna, močna krvna telesca so sposobna, da izvršujejo namen, ki ga imajo, namreč: **Ohranjevati in varovati.** Čisto naravno vino jim nikakor ne škoduje. **"Ono okrepčuje živčni sistem in usposablja telo, da izvršuje svoje glavne namene"**, pravi dr. Armand Gauthier, član francoskega zavoda, v svojem predavanju, ki ga je imel pred zdravniško komisijo v Parizu.

Trinerjev Ameriški Eliksir iz Grenkega Vina.

To sredstvo, s kojim se nobeno primerjati ne da, je sestavljeno iz rastlin, koreninic, ki so priznane zdravniške vrednosti, in iz naravnega, čistega, popolnoma zrelega vina. Nima nikakih kemikalij ali strupov. Pospešuje prebavo, okrepčuje organe, jih oživlja in daje moč živcem. Pomaga pri

ZAPEKI	NERVOZNOSTI
VETROVIH	SLABOKRVNOSTI
NAPENJANJU	POMANJKANJU ENERGIJE
GLAVOBOLU	SPLOSNI SLABOSTI

hitro in sigurno. Odkloni kratkomalo vse ponaredbe, ki žro samo denar! Naše načelo je, da izgotovimo sredstvo, ki je dobro, ki pomaga — in naša cena ostane — naj se cene tvarin, posebno vina, še tako dvigajo — vedno iste: $1.00. — PRI VSEH DRUGISTIH.

Sedanji letni čas pripelje seboj raznovrstna nezaželjene goste, posebno revmatizem in nevralgijo. Ali veš, kako jih spravljati? Najboljši način je, da rabiš TRINERJEV OBLIZ. Je izvrstno zdravilo, ako Te boli vrat, ako imaš otekline, razpokline itd. Cena 25 in 50c, pri vseh drugistih, po pošti 35 in 60c.

Pri vseh boleznih, ki so spojene s kašljem, rabi Trinerjevo zdravilo za kašelj (TRINER'S COUGH SEDATIVE), cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER
kemik izdelovalec,
1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Ordinacijska preiskava brezplačna—plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage tiveši bolniki naj pišejo slovensko.

SLOVENCI
pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto $3.00, pol leta pa $1.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.